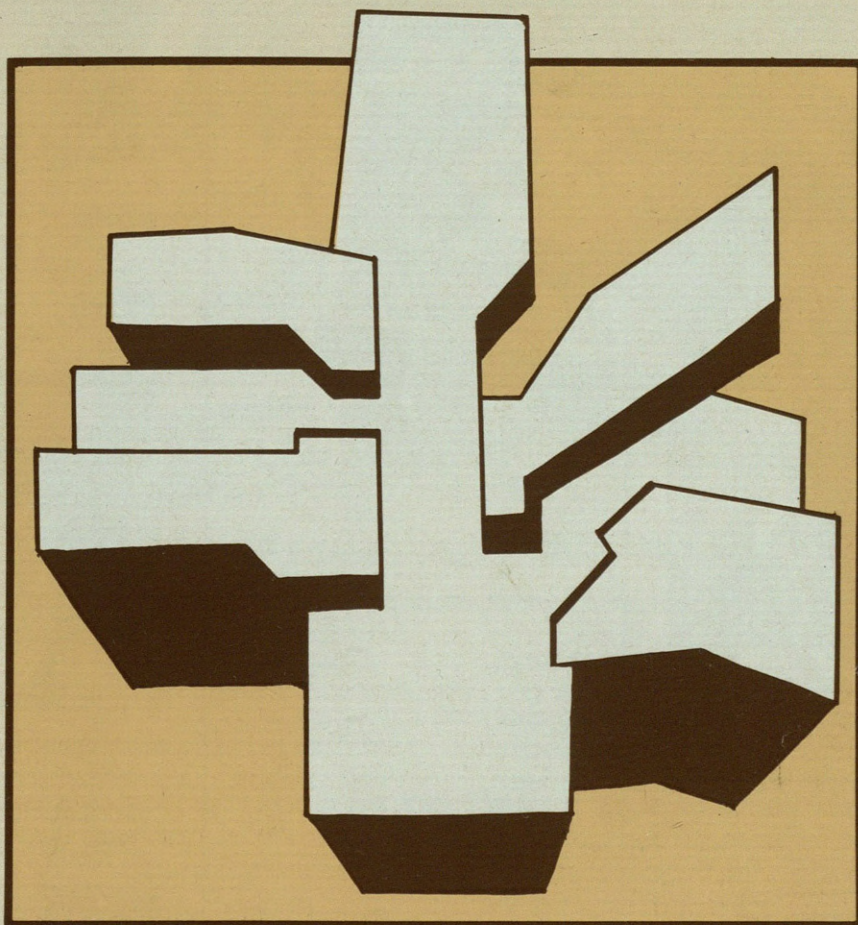
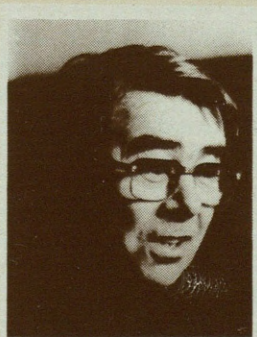

ARGIA

1.984 - Martxo 4 - XLVII garren urtea - 1007 zenbakia. 100 peza

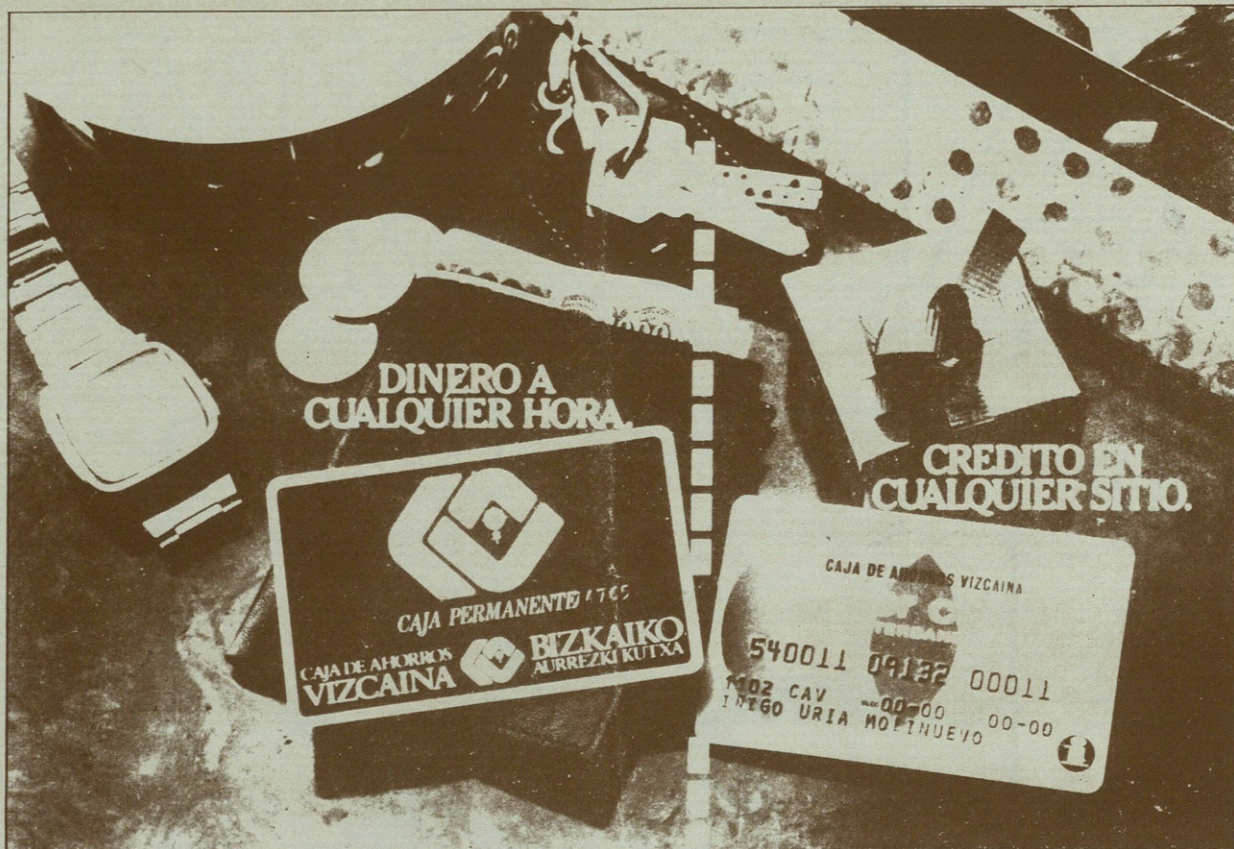
Hauteskundeak eraso giroan **PNV JAUN ETA** **JABE**

Villasante Arantzazuko pakean:
«Euskaltzaindian soseguz
egiten da lan»

● Beltza ● Astema

Arbonakoen goseak
aldatuko al dituzte
frantsesak?

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan. Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik NONAHI, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu ganean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

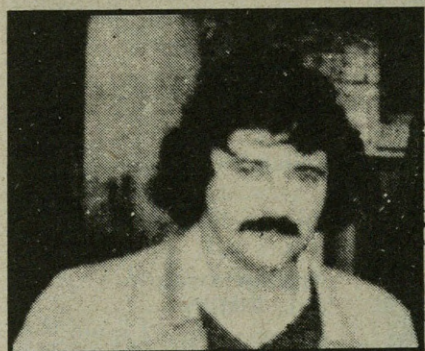
CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

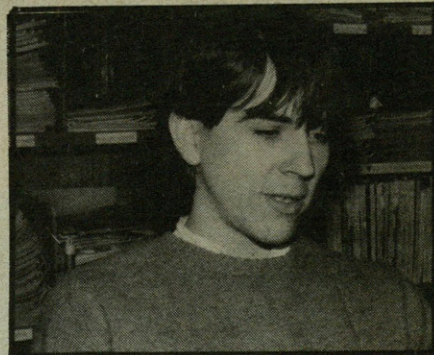

Tentsio gogorren artean egin dira azkenean otsailaren 26an Gasteizko Parlamentua aukeratzeko hauteskundeak. Egoera, aldaketak, Casasen hilketaren zentzua, ondorengo urteetarako zer espero litekeen, dena aztertzen dizute I. Zubiondo eta L. Bastidak 7. orrialdetik aurrera.

Ipar Euskal Herrian Hegoaldean bezala gori daukaten une politikoaz zerbait esan behar genuen, eta errefuxiatuek bizi dituzten momentu dramatiko hauek Beltzak eta Artasok erreportai banatan deskribatzen dituzte. Astemak alboan, Iparraldeko ezker abertzalearen barnean eztabaida bat eragiteko puntuak zehaztu nahi ditu.

4. Aste Giroa
6. Ttanttaka
7. Hauteskundeak erasopean. PNV jaun eta jabe. **I. Zubiondo**
11. Mundua ez da borobila
12. Nazioartekoa. Afrika abertzale beltzen lurra da. **P. Sastre**
14. Martxoaren 3a. Campañades a morts. **X. Etxaniz**
16. Arbonako gose grebalariekin. **Artaso**
18. Gerra zikinaren inguruan. Terrorismo hutsa. **Beltza**
20. Historia zilotik. **Astema**
22. Aita Luis Villasante: «Euskaltzaindiak ezin du inoren morroi izan». **I. Uria eta J. Landa**
26. Leniz bailarako V. Bertsolari Txapelketa. **Zaldubi**
29. BBBrako historia textuliburua. **Artaso**
31. Liburu kritika. Ipurtargi beltza
32. Kakiren diska berria. M-ak. **I. Uria**
34. Zinema
35. Txutxumutxuka
36. Antzerkia. Lebrél Blanco eta La Tarima
38. Jo... Adarra!
39. Bertsoak. **Rufino Iraola**
40. Asteburuan zer
42. Azkena: **L. Bastida**

Kultur orrialdetan denetik. Lenizko V. Bertsolari Txapelketari buruzkoak dubik kontatuta. (26. orr.). Antzerkia El Lebrél Blanco eta La Tarima taldeei buruz (36. orr.). Musika ere badugu aste honetan, Iñaki Arkarazo alias Kakirekin, disko berri baten egile gaztearekin egindako herbatan (32. orr.).

Luis Villasante, Euskaltzainburua, lanean dabil beti bezala bere Arantzazuko bakardadean. Hango lasaitasunean dihardu Euskaltzaindiarako gauzak prestatzen. Horretan pasatzen omen du egun guztiak, lanean. Han izan ditugu berarekin Iñaki eta Josu. Solasa Euskaltzaindiaren ingurura etorri zen nahiz eta Villasanteren bizitzaz ere zerbait egon. (22. orrialdean)

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpuru,

Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-di, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. DONOSTIA-12.

Telefona: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste atzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarra.....	100 pta.

ASTE GIROA

liburuak

Titulua: DONOSTIAKO HIRIA II. IPUIN SARIKETAKO IPUIN SARI-TUAK.

Argitaletxea: Haranburu editor s.a.

Ezaugarriak: 75 orrialde 450 pt.

1981 eta 1982. urtean sarria jaso zutenen ipuinak kaleratzen dira Haranburu argitaletxearen bidez. Hona hemen 1981 eta 1982. urteko irabazleen zerrenda: hurrenkera I. arengandik 3. arenganaino doana da: 1981. «Tiro bat besterik ez» Josu Landarena. «Aitonaren baratzara noa» Nerea Azurmendi. «Egiaz oso begi biziak dituk» Pedro Javier Alberdi. 1982. urtekoak: «Satorzuloa» Laura Mintegirena. «Trapezioko bi artista» Mikel Hernandez Abaitua. «Bitan banatuko bagina bezala» Iñaki Uri.

Landaren ipuinean gertatzen ari den talde batek herri baten batean gau egin egin behar du. baina haur txiki topatu eta azaroak sortzen dira. Azkenean haurra ito egiten dute lasaiago gelditzeko. baina ondorioak hurrengo goizean argitaratuko

Josu Landaren - Nerea Azurmendi - Pedro Javier Alberdi
Laura Mintegirena - Mikel Hernandez Abaitua - Iñaki Uri

DONOSTIAKO HIRIA II

DONOSTIAKO HIRIA

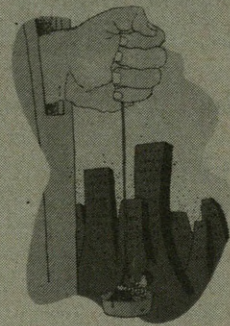
IPUIAK -II-

«TIRO BAT BESTERIK EZ» (Josu Landaren) - «AITONAREN BARATZARA NOA» (Nerea Azurmendi) - «EGIAZ OSO BEGI BIZIAK DITUK» (Pedro Javier Alberdi) - «SATORZULOA» (Laura Mintegirena) - «TRAPEZIOKO BI ARTISTA» (Mikel Hernandez Abaitua) - «BITAN BANATUKO BAGINA BEZALA» (Iñaki Uri)

dira. Nerea Azurmendirenean aldiz, alaba bat amari mintzo ari zaijoandako garaia gogorra ekarritik. Ama orde. urrutiko dago eta alaba horrek anaia zaindu egin behar. Oroitzpenak eta lehena nagusi. Alberdirena ere antzekoa dugu: emaztea senarrak gogoratzen da bazkalarean, beste garaietako senarraren edertasuna, honen utzikeria eta horrelakoak salatzen dizkio baka-rrizketa eta elkarrizketa nahisirik. Laura Mintegiren ipuinean aldiz senarremazte zaharra dugu bitarteko. Senarra bildurrak amorratzen bizi da zulo batean, eta beheko giro ifunak sator bilakatuko du zaharra. Hernandez Abaituaren ipuinean trapezista zaharra dugu, berekin lan egiten zuen hildako trapezistaren urteurrenean, adurrak hala agindurik lurraren kontra birrinduko dena. Azkenik eta bukatzeko Iñaki Uriarena dugu. Gazte baten bizilagunak bere buruari idazten dizkio maitasunezko eskutitzak erantzunak eta guzti. Honek aitona ere antzeko zerbait gertatu zitzaizkion oroiteratzen dio gazteari.

Pellomari Añorga

hola hala behin

auskalo - erein

Egilea: Pello Mari AñORGA.

Titulua: HOLA HALA BEHIN.

Argitaletxea: AUSKALO saila. EREIN.

Ezaugarriak: 21 ipuin. 400 pta.

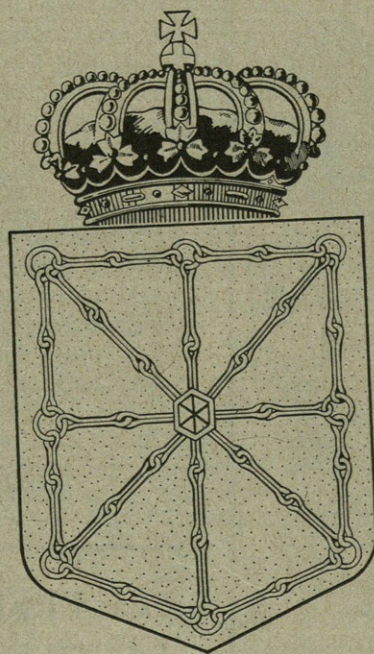
Gauza bitxia Pello Mari Añorgak umeei eskaini die-na. Ipuin motzak landu ditu, baina ipuin txiki bereziak, oso gaztetxoentzat eginak baitira. Ez da ez abentura harrigarri eta mirestekorik kondatzen, askozaz gauza xumeagoak ditugu. Gertaeraz baino, hitzak baliatzen da idazlea, hitzak eta bere hotsak haurraren sor dezakeenaren atzetik doa. Gauzak horrela, onomatopeia etengabe ageri da ipuinetan, umeen munduan izaten diren izen barrengarriak, umearen afektibitatea eta samurtasuna adierazten duten hotsak, marrazkiak, hitz-joko trebeak... Egunero umearen inguruan aurki daitezkeen bidez ipuin liburu barrengarri bezain serioa lortu du, gaztetxo-irudimenari laguntzeko primerakoa.

Egilea: IMANOL ZAL-
DUA.
Titulua: NAFARROA ZU-
TIK.
Argitaletxea: KIMU saila.
Gero.
Ezaugarriak: 35.a. 320 pta.
100 orrialde.

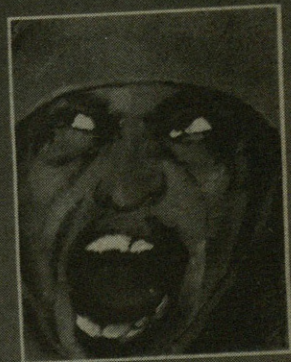
Historia arloa maite du Imanol Zaldúa idazleak azken honetan adierazten ari denez behintzat. Honakoan Nafarroako erresumaren ibilera eta historiari ekin dio lana urte mordoan kokatuz. Haserako euskal erregeekin hasten da. 1270 inguruko gauzak alegia. Xabier donearen egunak arte helduz. Hor ditugu Nafarroako erresumari buruzko datuak. Xabierko gaztelua, azken erregeak eta Jatsu—Azpilkueta sendia. Hemendik aitzin Azpilkueta sendiari lotuko zaio Zalduek hondatzen digunaren haria. Tartean, sartzen du ere garaiko hizkuntzaren (euskara nola ez) hainbat datu interesgarri. Garai horretan

beste euskal herrialdeen gorabeherak ere aipatzen dira. Espainiarrek Nafarroaren aurka nola ekiten duten, guda nola hasten diren sortzen. Amaiurren galdu zen gudu dramatiko hura. Honderribiako gotorlekuko berriak eta Frantzisko Xabierren ibilerak munduan zehar, bere hizkuntzari buruz ere diharduelarik. Bukatzeko egungo egoera aurkezten digu.

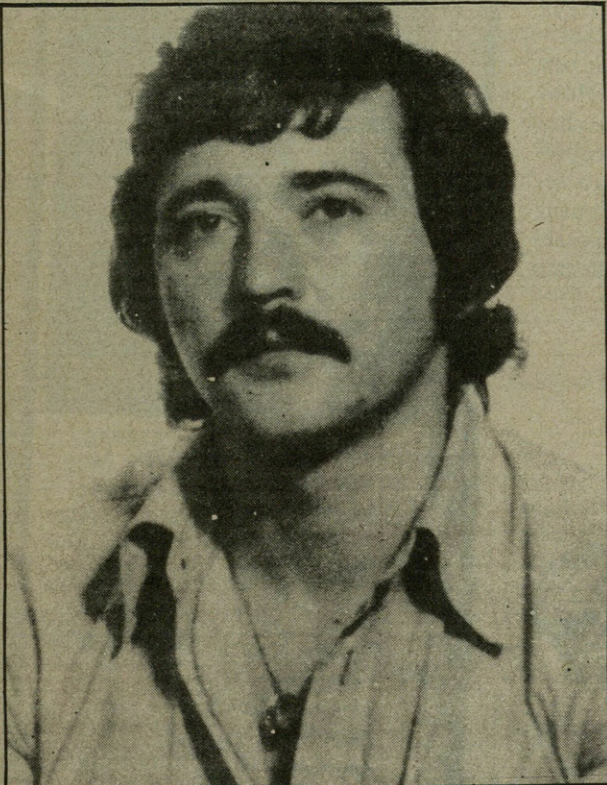
IZAN BAININTZEN SOLDADU

KARLOS SANTISTEBAN

Egilea: Karlos SANTISTEBAN.
Titulua: IZAN BAININTZEN SOLDADU.
Argitaletxea: L. Haranburu editor.
Ezaugarriak: 350 pta. 52 orrialde.

Il ipuin motz dira Santiestebanek gabonetan kale-ratu zituen hauek. Edozeini buruz egiten digu ipuia, boligrafoaren zorroa, nahiz oinetako zaharra erabiliko du. Bada bestalde ere aipatu beharreko beste daturik: nabarmena gertatzen da ia ipuin guztietan morbosidadea, sexua eta gure zentzuak zirikatzeraz datorren oldarra. Osos motzak dira gehienak eta asko eta asko autobiografia antzean eginak dituzue. Hizkuntza ez da zaila, baina baditu bere koxkak ere. Santiestebanek dituen fuertean bat berau baita. Atzekaldean para bezala, kaka egin bitartean edo meza entzun artean irakurtzeko aproposak.

Eugenio Gutierrez: ikaratzekoa

Zuberoko Mendi herrixkan hil dute otsailaren 25ean Eugenio Gutierrez, euskarazko ikas-taro batean parte hartzen zuela. «Tigre» izenez ezaguna eta Erandion jaioa, urtebete eskas zera-man Iparraldean ihes eginik.

Sofistikazio haundiko atentatu bat izan da Tigre hiltzeko egin dutena. «Remington» fusil batez ehun metrotatik tiratako bala bakar batek kendu dio bizia, bakarik kanpora irten denean. Pentsatzekoa da kanpoan jende gehiago egokitu balitz hilak ere ugariago izanen zirela.

Frantsesek atentatu hauek buka daitezen duten interesa egun horretan agertu zuten, bideak kontrolatzeko dispositibo falta erabatekoa erakutsiz. Baionan manifestaldiak direnean ugariago ikusi ohi dira, jendarme eta CRS.

Iparraldeko errefuxiatu ehizak etengabe eta metodikoki jarraitzen du. Metro erdira rebolberrez bezala ehun metrotara mira teleskopikodun fusilez, militante ezagunak bezala iheslari ezezagunak. Eta polizia frantsesaren «neutraltasuna» hain lot-sagarria delarik, konplizitateak ikertzen hasi behar da. Nork laguntzen die GAL horiei, polizia frantsesak ala negoziazioa are eta goragotik dabil?

Trebiñok ez zuen bozkatu

Otsailaren 26an Komunitate Autonomoan hauteskundeak izan ziren Gasteizko Parlamenturako 75 parlamentari aukeratzeko. Hala ere, Arabaren erdi-erdian dagoen Trebiño konterriko biztanleek ez zuten bo-torik eman ahal izan.

Trebiñoko mila ta bostehun biztanleek Burgosko pro-bintziaren jurisdiziopean egoten jarraitzen dute, eta Gasteizko Parlamentuak ez du Arabako probintziaren menpera pasatzerik lortu, negoziaketa serio bat ere posible izan ez delarik.

Biztanleak hain urri izanik hala ere lurralde zabala du Trebiñok. Baina hustutzen ari da. Gasteiza batez ere. Gasteiztik hogeik kilometrotara bait dago. Gasteizen di-tuzte zerbitzu guztiak. Gasteizen bizi dira seme alabak, eta Gasteizko Parlamentuak ezin du lortu ezta Trbiñota-rran arteko erreferendum bat ere.

«Zazpiak bat» diote batzuek. Gasteizko ikurra «laurak bat» da. Autonomia teorian «hirurak bat» omen. Baina errealtatean «Bi ta hiru laurdenak bat».

Arbonan gose greba utzi dute.

Zenbaki honetan Arbonako elizan gose greban zeuden hogeitahamabost errefuxiatuei buruzko erreportai bat aurkitu daitekeen arren, otsailaren 28an, asteartez, beren baraualdia uztea erabaki dute, berrogeigarren egunean.

Bitartean Christianne Fando abokatua Parisen zen Mitterranden gobernuko ordezkariekin mintzatzen. AR-GIA hau isterakoan negoziaketetan Hegoaldeko ihesla-rientzat ezer lortu zuenaren berririk ez baguenen ere.

Berrogei ta bi errefuxiatuk hasi zuten gose greba eta berrogeigarren egunean hogeitahamar ziren, beste guz-tiak hospitalera eramane behar izan zituztelarik.

PCE-EPKko hondarrak EEra

Hori da hauteskunde hauetan pezeroek eraman du-ten azken jipoi eta definitiboaren ondoren elka-rrin artean eztabaidatzen dutena. Hain erresultatu kax-karren ondoren ez du zentzurik alderdi bat egiten ja-rraitzeak.

1981ean, Espainiako Alderdi Komunistaren krisiari hasiera emanaz, PCE-EPKko sektore haundi batek Eus-kadiko Ezkerrarekin konberjentzia egitea erabaki zuen, baina Lola Arrieta, Ignacio Latierro eta beste pezero his-toriko multzo batek Carrilloren eta geroago Iglesiasen alderdiari itsatsirik jarraitzea erabaki zuten.

Orain arrakasta ikusirik beren jarrera aldatzeko prest daude. Eta seguru oztopo haundirik ez dela egongo. Ko-munismo, eurokomunismo, sozialismo demokratiko eta abarren arteko eztabaidak aspaldi bukatu ziren. Abert-zaletasunaren arazoan berriz konponduko dira.

Hauteskundeak erasopean

PNV JAUN ETA JABE

L.BASTIDA
I.ZUBIONDO

Bai hauteskunde kanpaina eta bai igandean bertan eta ondorengo egunetan ere komunikabideetatik sortu diren errealtate artifizialak direla merio, ez da zaila otsailaren 26 honek gure Herriari suposatu diona erabat lainoan geratzea. ARGIAko orriotatik gauzak bere lekuan jartzen lagundu nahi genioke irakurleari, gure ikuspuntu apaletik oinarritzko iruditu zaizkigun elementuak ordenatzen saiatuz.

Hauteskunde hauek funtsean zer jokatzekoa zen mugatu behar da lehenbizi. Esan dezakegu bi arazo zifera nagusi. Bata, ea Gasteizko Parlamentura doazen alderdiek PNVri bere gehien-go absolutua kentzea lortzen zuten, horrela alderdia paktuetara behartuz. Bata, ea oraindik ere Parlamentu hori auzitan jartzen duen indar nagusia, HB, atzera egitera eramaten zen, eta ondorioz ETA laguntza gutxiago agertzera.

UCD hain espektakularki desegin eta PSOE uraparra bezala hazi zenean, batek baino gehiagok esan zuen Espainiako errejimen berriak errekambio bat aurkitu zuela. Felipe Gonzalezen garaipenaren ondorengo urtebetean eritzi hori egiaztatu da, eta sozialistek berei ez dagokien politika bat egitearekin batera epeldu da estatuko herritar gehienek artean sortutako lilura. Baldintza horietan, estatu osoko egoera zailtzen delarik, test garrantzizko bat ziren Euskal Herriko hauteskundeak sozialistentzat: 1980ko fruituak ateratzea Euskal Herriaren kontrola berriro galtzea zen.

Horregatik joan da hain gogor kanpaina, gogortasuna neurri sinistezinatar heldu delarik. Eta hala ere, bai Hegoaldeko eta bai estatuko komunikabide gehienek alderantziz gertatu dela erakutsi nahi duten arren, frakaso eman dute. PSOEk atzera egin du berriro, 1982ko lilura lizuntzen ari delarik. PCE desagertu egin da, CP eskuin espainola oso behean estankaturik dago. Eta alderantziz, EE mantentzen da zerbait igoaz, HBk botoak gehitzen ditu eta PNVk beste salto bat eman du aurrera.

«Aldaketazaleak» abstentziora etsita

Krisi sakon eta orokor baten erdian gertatu dira hauteskunde hauek. ACERIALESko langileek beren lantegien errekonbertsioaren aurrean sortu dituzten istiluak izan litezke erakusgarri eder bat. Borroka harmatua

eta ezker abertzalea etengabe gogora erazten ari dira hiru probintziari emandako autonomia txikiegia dela eta lehertu behar dela ezer egitekotan. Eta orain krisi ekonomikoa gaineratu da, gaur egungo marko politikoa astinduz.

Panorama honetara 82ko «cambio» haren boomak eragindako boto pilaren posizioetik aurkeztu zen PSOE. Ez da ahaztu behar, geroztik beti botoak galduz joan bada ere dena diferente izan da sozialistentzat 1982tik. Orain, bere bozemaileen etsipena nabaria zen edonondik.

PNV posizio hobetik abiatzen zen. Askoz gutxiago «erre» dira jeltxak. Zuzenki parte hartu duten arazoetan ere (Lemoiz, errekonbertsioa...) Madrilekiko tentsioak beti koltxoi batek bezala defenditu ditu. Ez hori bakarrik, zehazki abertzale ez den jende «ordenuzalea» ere bideratzen jakin du.

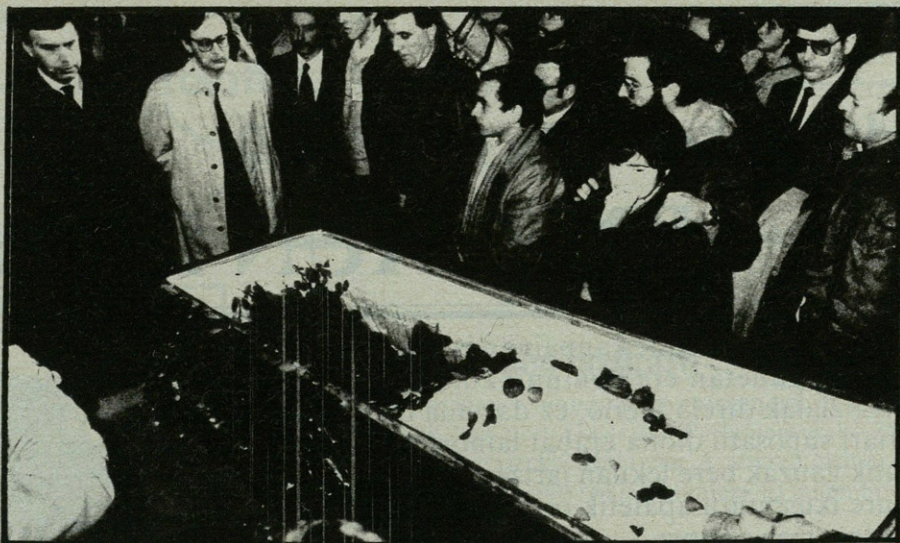
Zer espero zitekeen horren aurrean? PSOEek beheakada haundi bat jasateko itxura guztiak ziren. Pentsatzekoa zen zaila izango zela etsipenezko boto galdu horiek abertzaleek neurri haundi batean errekupeatzea, eta abstentzio haundi bat espero zen.

Madrilen kezkatuak zeuden

Neurri berean espero zen PNVk igotzen jarraituko zuela. Eta HBk berak PSOEek nazkatutako zenbait bereganatuko zuela. Ez zen lehen aldia izango, eta 1979an bildu zituen inmigrante botoak dira horren lekuko.

Gauzak pasa ondorengo egunetan eginiko azterketa errezak irudituko zaizkio norbaiti, baina ohartuko da irakurlea hauteskunde aurreko sondaketek, beren diferentzia guztiekin, azkenean lortu dituen baino eskainu gutxiago kalkulatu zizkietela sozialistei.

Panorama beltza Madrilen benetan agintzen dutenentzat. Eta hemendik aurrera gero eta gehiago berezi beharko ditugu aginteak edo aginte errealek eta PSOE. Alde guztietatik prolema besterik ez duen sistema honek mugimenduak kontrolatu behar ditu, eta berriro ere Euskal Herriak ez zion ihesi egin behar. Ezaguna da sondaketek urduri zeukatela Madrileko jendea, eta nerbio horietan kokatu behar da GAL famatuak daraman abiada eta sozialisten gidariek egin duten kanpaina agresiboa. Danborenea Ojedari «rata» deitzen, Guerra Donostian abertzale usaineko edozer hain kategoria gutxi erasotzen... ez dira kasualitateak.

«Casasen hilketaren atzetik zer dagoen jakin behar da» (Arzalluz)

Prebisio horien arauera jokatu dute alderdiek. PNVk kanpaina lasai bat eginaz, itxaropena erantsi nahian, gerra honen erdian irteera posible bakkarra. PSOEek dena pakean zentratu nahian, justu errefuxiatu ehiza inoiz baino kupidagabeagoa denean. Eta HBk bere indarrak PSOEgandik desengainatutakoak bereganatzen ipinita.

Ezin da ahaztu abstentzioa

Prebisioek ordean aldaketarik jasan dute egia bihurtzerakoan, eta gero aztertu beharko dugu horren eragingarri zenbait. Hala ere argitu dezagun zenbait: komunikabide eta alderdi politiko bakoitzak botoak aztertzeke eta ondorioak ateratzeko bere sistema hautatzen duenean, guri bat iruditzen zaigu egokiena, eta hori indar bakoitzaren botoak zentsoaren arauera neurtzea da. Hau da, botoa emateko eskubidea duten guztiak eduki kontutan, abstenitu direnak ere bai. Izan ere, abstentzioa haundiagoa edo txikiagoa izan lortzen diren eskainuen aldeketak interesgarriak dira, baina mugimendu politiko eta sozialei arrastoa hobeto jarraitzen zaie horrela.

Abstentzioaren jaitziera sorpresa bat izan da, hasteko. Baskongadetan estatu mailako hauteskundeetan izaten da abstentziorik txikiena; Junta Jeneraletarako jende gutxiagok ematen du botoa eta orain artekoan abstentziorik haundiena Gasteizko Parlamenturakoan izan zen, 1980an. Ziurrenik, inmigrante jendeak garrantzirik ematen ez zielako. 1980koetan ehuneko 41'2 geratu zen botorik eman gabe. Oraingoan ehuneko 31'5 besterik ez. Alde galanta.

Aldiz, estatu mailakoetan eman da, 1982an, parte hartzerik masiboena. Ehunetik 20'7 baizik ez zen geratu botorik eman gabe, PSOEek berrehun

mila irabazi zituen horretan. Berriro horiek mobilizatu beharrak zeuzkan.

Komunitate autonomoan bost aukera nagusi

Eta hala ere beheakada jarraitu dute sozialistek. Urtebetean galdu ditzuzte ehun mila boto, eta Junta Jeneraletatik honunza ere beheara egin dute, eginahalak eginda ere. 1980ko eresultatuekin alderatzen saiatzen dira komunikabide gehienak, baina hala ere zentsoaren ehuneko 22 biltzetik

ARABA

Abstentzioa 1980tik hemen ere jaitzi egin da. Baina Junta Jeneraletako hauteskundeetako mailan geratu da.

PNV 32.000 bototatik 44.000tara igo da 1980tik, baina 1.300 jaitzi da J.J.etakoetatik. Hau da PNVk beheara egin duen herrialde bakarra.

PSOEak doblatu egin ditu bere botoak 80tik, baina 83etik jaitzi egin da.

HBk 80arekin konparatuta 1.000 boto galdu ditu, baina 83eko batxearen ondoren berriz inguratu zaio.

EE 80ko zenbakitan mantentzen da, 83ko batxea berreskuratu.

CP, mila boto irabazi arren, 80a baino askoz beheago estabilizatu da. Hau da Araban gehien galdu duen alderdia, eskuin espainolak indar haundiena hemen badu ere. Ehuneko 10 dauka.

Abstentzioa berdina izan delarik, ez da zalantzarik HB eta EEk PNV eta PSOEri kendu dizkietela botua.

15era apaldu direnean, uzta aluak iritsi zaizkien seinale da.

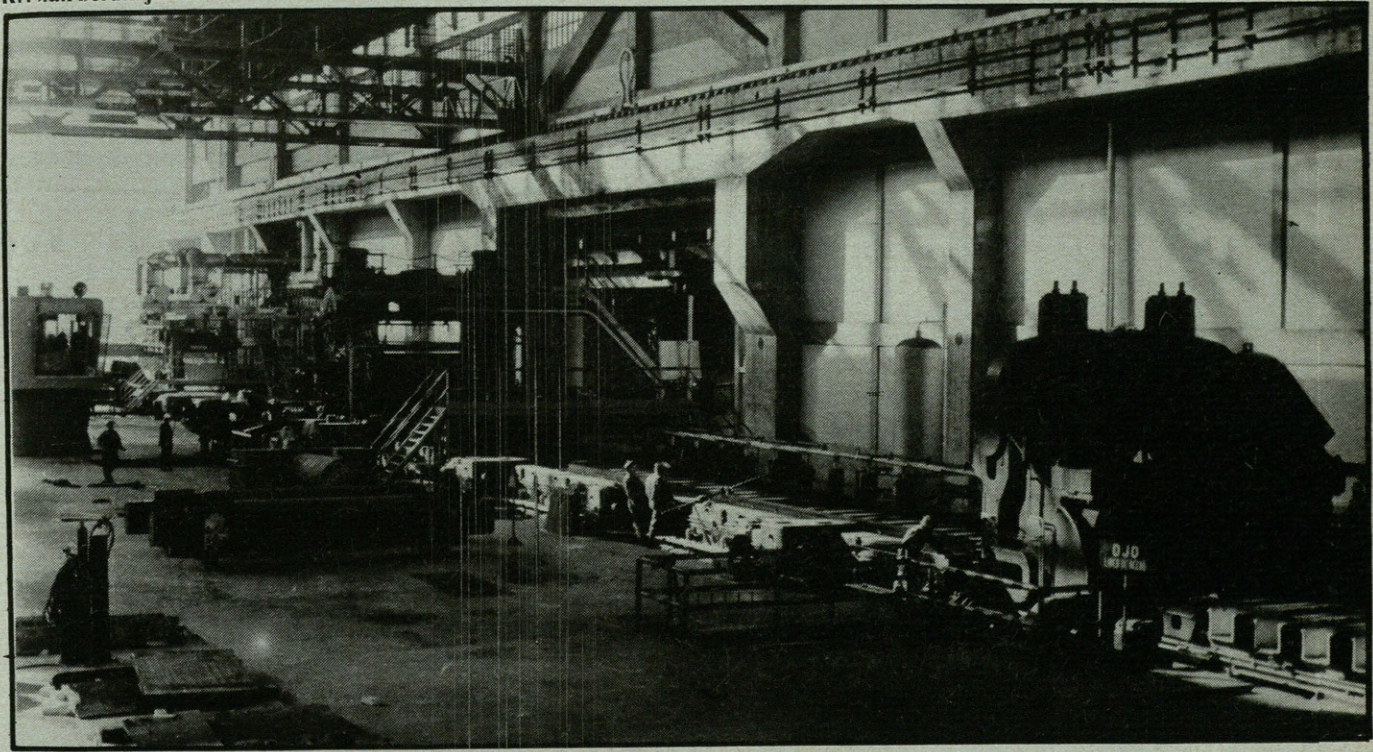
Igotzen jarraitu duena PNV da. Abstentzioa mugieraztetik probetxurik onena berak atera duela esan daiteke. Madrilekin eraman duen tirabira prozesua ongi eramaten asmatu du.

Krisiak berdin jarraitzen du hauteskundeen ondoren.

irabazleari makurtzen zaion botoa bereganatzen jakin du eta azkenaldiko boto beldurtia ere jeltxideei urreratu zaie. Etengabeko igoera berena.

Herri Batasunak, hainbeste aldiz errepikatu denaren alderantziz, botoak gehitu egin ditu 1980.aren al-

dean, eta zentsoari dagokionez ere igo egin da. Zer gertatu da? Abstentzioa ia 10 puntutan jaitsi denean, proportzioan parlamentariak galdu dituela. Baina bototan irabazi egin du, eta baita Junta Jeneraletakoen aldean ere 1982eko kopurua lortu ez arren.

BIZKAIA

Begien aurretik galdu behar ez dugun zehetasun bat bada Bizkaian: zentsoa 83etik 8.000tan igo delarik era berean abstentzioa 23.000tan jaitsi dela. Guzti horren gainetik hala ere PSOEk 18.000 galdu ditu, eta hori da bere deskalabroaren seinale. Hala ere 80koak doblatu ditu, 82koaren ondoren oso goian geratzen dela.

PNVk gora egin du berriro ere eta asko gainera, ehuneko 30era arrimatu. Edo PSOEr botoak kendu dizkio edo bestela PSOEk galdutakoak abstentziora joan dira eta PNVk berriak eskuratu ditu.

HB garbi igotzen da 83tik, baina 80an lortutako 85.000 botoetarako zortzi mila falta zaizkio.

EE igo egin da, bai 80arekin eta bai 83arekin konparatzen badugu, 44.000taraino iritsiz.

CPko eskuindarrek behera egin dute 80an lortutakoaren aldean, joan den urtekoaren alboan mantendu badira ere.

GIPUZKOA

Abstentziorik haundiena 83ean Gipuzkoan izan bazen, orain hemen izan da txikiena. Enrique Casasen heriotzak eragin haundiagoa izan duela erakusten du: PSOE igo den herrialde bakarra gainera hau izan baita, 82ko markak urruti dituzten arren.

PNV bere igoera geldiezinaren darrari. Boto bilketa gero eta sistemati-koago egiten dutela herrietako (batez ere txikitakoak) zenbakiak aztertuta ikusten da.

HBk hemen dauka bere gailurrik gogorrena, protzentairik haundiena hemen biltzen du, ia ehuneko 13, eta igoerarik haundiena ere bai proportzioan.

EEjaitsi den herrialde bakarra hau da, bere historiako markarik txarrena oraingoan egin duelarik.

CPkoek ere oraingoan dituzte erresultaturik txarrenak. 83ekoekin ezin dira konparatu, oso herri gutxitan aurkezen bait zuten kandidatura eta horren Junta Jeneraletarako botuak ere mugatzen ditu.

Euskadiko Ezkerra jaitsi egin da 1980ari begiratu. eta joan den urtekoari begira igo. Hala ere behetik estabilizatu da eta hautesle berriak inguratzeko egin dituen saioek fruitu haundirik ez diotela eman ikusten da.

Eskuin espainola berriz 100.000 botoetan estabilizatzen da, eta ez dirudi etorkizun oso garbirik duenik zentsoaren ehuneko 6'3 baizik ordezkatzeko ez duen aukera honek. Hauen ondoan, «besteak» kapitulua ere izugarri murriztu da. PCEk desagertzeko bidea daramala. Auzolanekoak ere ez dira espero zuten inguratu ere egin, eta komunitate autonomoko hautesleak bost aukeraren inguruan mugatu dira.

Nork hil du Casas eta zertarako?

Erresultatu hauek aurreko hilabeteetan espero zitekeenaren aldaketa sakon baten ondorio izan dira. Eta hor komunikabideek izan dute beren erantzunkizuna. Ez dugu uste azken hilabeteotan telebistatik eta egunkarietatik egin diren kanpaina disimulatuen azalpen zabalagorik egin beharra dagoenik.

Baina Enrique Casas senatore eta Gipuzkoako sozialisten zerrendako

lehenengoaren hilketa ezin daiteke gainetik pasa. Hilketaren ondorio zuzena, mundu guztiak aho batez onartua, sozialisten neurritz gaineko erreku-peratzea izan da, pakearen gainean oinarritutako kanpaina bati ezin bait ziztaion motibu hoberik eskaini: eta ekaitz horrek kalterik haundienak Herri Batasunakoei egin dizkie.

Hala ere hilketa horren nondik norakoak sakonago ezagutzea merezi dute botoetan izan duten inzidentzia soila baino. Arzalluzek berak seinatzen zion prentsari. Casas hil zuten edozein izanik ere, atzetik nor zegoen jakin beharra zegoela. Egun gutxiren buruan argi ikusi da alkantzeta haundiko maniobra baten itxura guztiak dituela. Etsipenean eroritako militantzia sozialista eta bozemaile batzuk iratzartzea bederen lortu dute.

Hori aztertzerakoan, GAL bera kuestionatzen denean bezala, sozialisten gainetik hariak norbaitek mugitzen dituela nabarmena izan da. Alegia, Euskal Herriko gatazkak neurri haundiak hartzen dituela jadanik, eta Madrilgo aginte errealei kontrola galtzeko arriskua iruditzen zaienean hemen gauza arraroak hasten direla jazozen.

PNVk bakarrik goberna dezake

Pozinketa guzti horiekin une oso zehatz batzuetan egoera artifizialak Ekaitzaren erdian ezker abertzaleak eutsi egin dio.

sortuz (otsailaren 23 honetan ikusitako batzuk surrealimoan ere ez dira sartzen: UGTkoak makilak hartuta kaleetatik, baten bat pistolaz ere bai...) indarren arteko benetako korrelazioa ezkutatu nahi da. HBren posibilitateak faltseatu nahi izan dira horrela, eta neurri haundi batean erdietsi da, beldurrez botoak uxatuz, eta hauteskundearen ondoren duen baino indar gutxiagoren itxura emanaz, baseak desmoralizatzen.

Eta bestetik, PNVrengan egiten da presioa. HBren 11 parlamentariak Gasteiza ez direla agertuko jakinik, nabarmena da PNVk kamararen erdiarekin bakar-bakarrik egin dezaakeela gobernua. Eta hala ere koalizio beharra balu bezala dirudi, prentsak sortu duen irudiagatik. Baita psikologikoki ere kontsentsora bultzatu nahi bait dute.

Baina panoramak funtsean hauteskundearen aurretik bezalatsu dirau, lehengo arazo berekin. PNVk gobernu zentralarekin negoziatu beharra dauka, eta PSOEek ere estatuaren gobernabilitatearen onerako Estatutoaren marjenak neurri batean behintzat bete beste biderik ez dauka. Euskadiko Ezkerrak berriz PNVrekin kontsentso batera heldu beharko du.

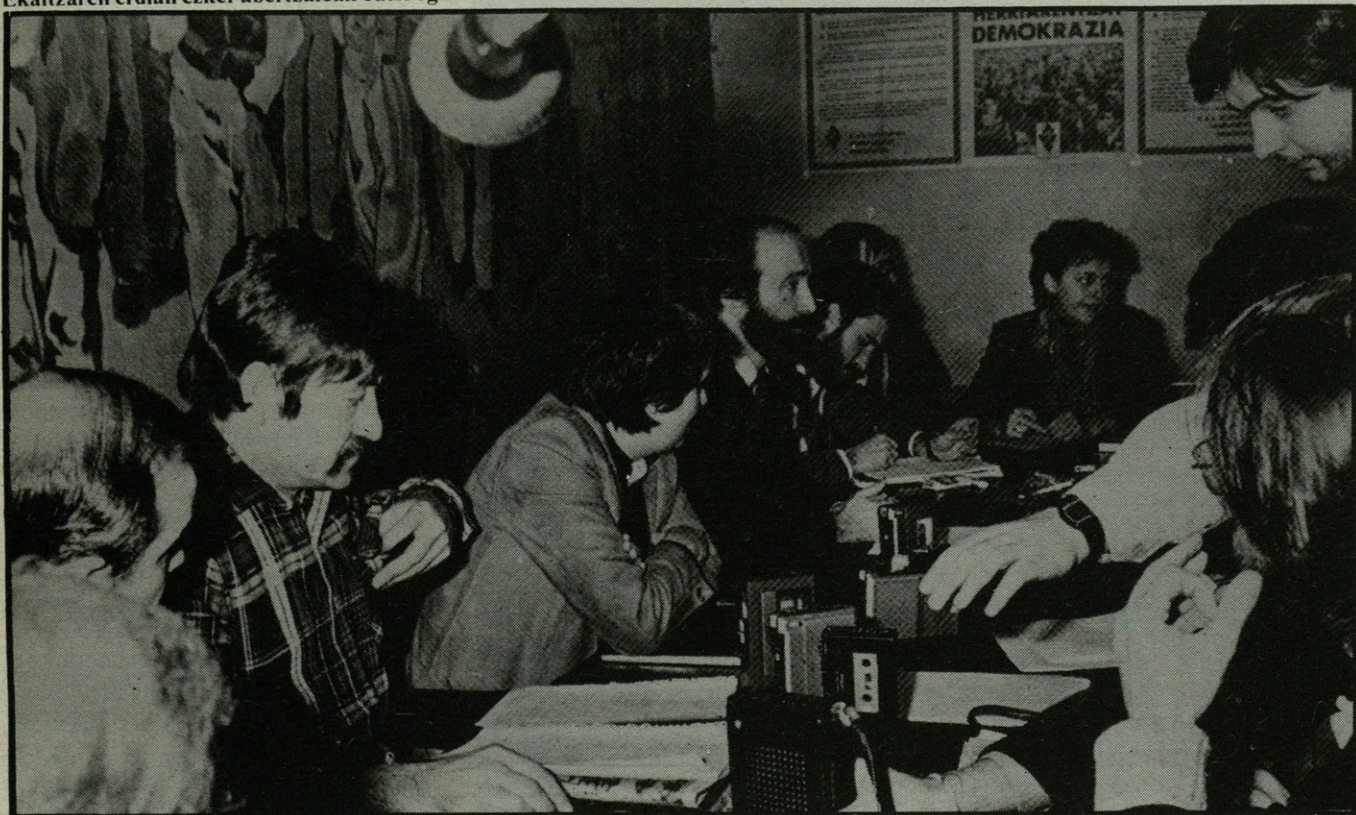
Politikak kupidarik ez du

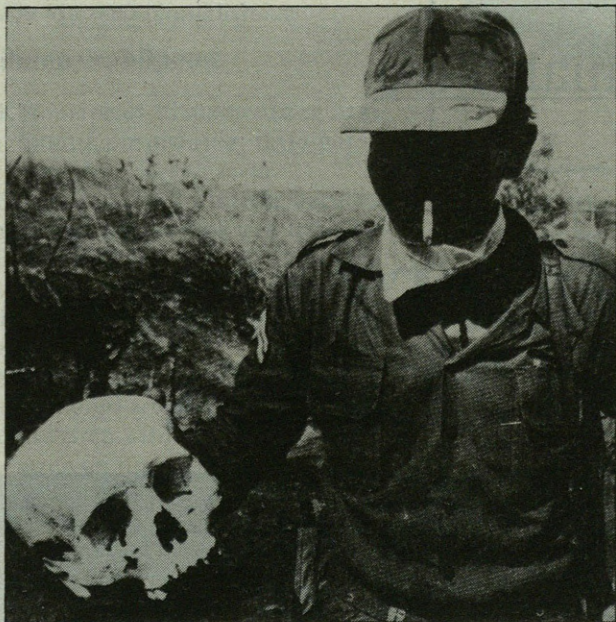
Estatuko egoerak, izan ere, gero eta

gehiago eragiten du komunitate autonomoaren egoeran eta PSOEek erre-sorta guztiak bere eskuetan ez dituela gero eta bistakoagoa da. Ezker abertzaleak beretzat hauteskundeok gertatu diren bezain baldintza zailtan ere mantentzeko eta piska bat aurrera egiteko gai dela erakutsi duelarik, ondorengo urteetan ere kontraesanak urratuz jarraituko duela pentsatzekoa da.

Azken finean, Estatuto hau eta estatutu mailan dagoen benetako indar korrelazioa bere benetako arazoaren aurrean aurkituko dela, Euskaldunontzat, Casasen heriotza eta gerra zikina gora behera, langabezia, autonomiaren mugak, krisi ekonomikoaren irtenbidea eta Nafarroaren arazoa, besteak beste, zintzilik jarraitzen duten arazoak dira, eta zornea sortu erazten jarraitzen dutenak.

Beste bi urte t'erdi ditugu hauteskunderik gabe aurretik, eta ixkanbila franko ikusteko gaude. Hauteskunde hauek hain neurri haundian mediatisatu dituen Enrique Casasen heriotzak, hala ere, kezkatzeko motiburik ematen du: Madrilgo aginte errealek beren kontrola arriskuan ikusten dutelarik Euskal herrian edozer gerta daitekeela. Sozialista espainolek Gipuzkoan duten gizonik inportanteena atentatu ilun batean akabatzea, esate baterako.

ERTAMERIKA: kontrairaultzaileen ofentsiba

Otsailaren hamarrean ARDE-ko buruzagi dabilen, Eden Pastora Washington-en izan zen, indar antisandinisten batasuna negoziatzen. Astebete geroago, 17-an, batasun hori erabakitzen zen, eta 21-an egiaztatzen zen. Beraz orain FDN eta ARDE talde «kontrak» bat dira, eta beren ekintzetan urrats kualitatibo bat aurrera eman dute, «Tayacan» kostazainuntzia mina batez ondoratuz. El Bluff delako itsas portua dena minaturik omen dute kontrairaultzaileek.

Bizkitartean, Managuako gobernuak harmak zabaltzen segitzen du, eta joan den urtebetean tropa sandinistak ehunetik ehunean emendatu direla, jakinarazi du. Gobernuak azaroaren 4-rako aurreratu ditu hauteskundeak, halere oposizioa ez dago batere konforme, eta gerrak ez du laster bukatzeko seinaleirik.

Aldamenean -baina ez mugakide- El Salvador dago. Beste horretan, martxo honen 23-an dituzte hauteskundeak, baina hauek hots gutxiago ateratzen dute, dirudienek gerra geroz eta gorriago dagoelako, eta ofentsibak eta kontraofentsibak badaude ere, laster mintzatuko direnak Honduras-etiko kañoiak izango direla ematen du.

Bietan beraz, kontrairaultzaileak ofentsibara dau-de.

IRAN-IRAK: hedatzeko arriskuan

Iran Ormuz-eko itsasartearen ixten saiatzen da, Irak-ek Jarg-eko petrolio terminala otsailaren 28-an atakatu zionetik. Honek gerra hedatzeko arriskua areagotzen du, zeren itsasarte hau garrantzi handikoa baita, eta seguru aski blokeo horren aurrean Estatu Batuek ere zerbait egingo dute.

Hedatzen ez balitz ere, dutenarekin aski deskalabro dukete Iran eta Irak-ek. Bagdad-etik Basora-ra badago (Irak-en barruan) kamio bat, eta haren kontrolatzea biek nahi, eta bost egun pasa dituzte gatazkan, eta 20 bat mila lagun hil omen dira bertan.

Mendebaldeko Estatuak (batez ere Israel eta Estatu Batuak, han beste inor ez bezala presente) ez dute aspaldiko partean Irak oso lagun izan, orain berriz eta Iran zinezko etsai dutelarik, baliteke Irak laguntzen hastea.

Irak-i nagusituz gero, nahi lukete iraniarrek Jerusalem aldera jotzea, Al-Aksa-ko mezkita berenganatzekotan. Aparte, Iran-ek inparialismoarentzat oso kaltegarri gerta litezkeen neurriak har litzakeela, horregatik Estatu Batuek jordanier (Jordania Irak-en aliatua da) soldaduz osaturiko indarra bultzatu du, iraniarrek horretara behartuz gero (itsasartearen itxiz, esate batera) interbeni dezaten eta Jomeini-tarren planak deuseztu ditzaten.

A.B.E., Conakry-n bilduko?

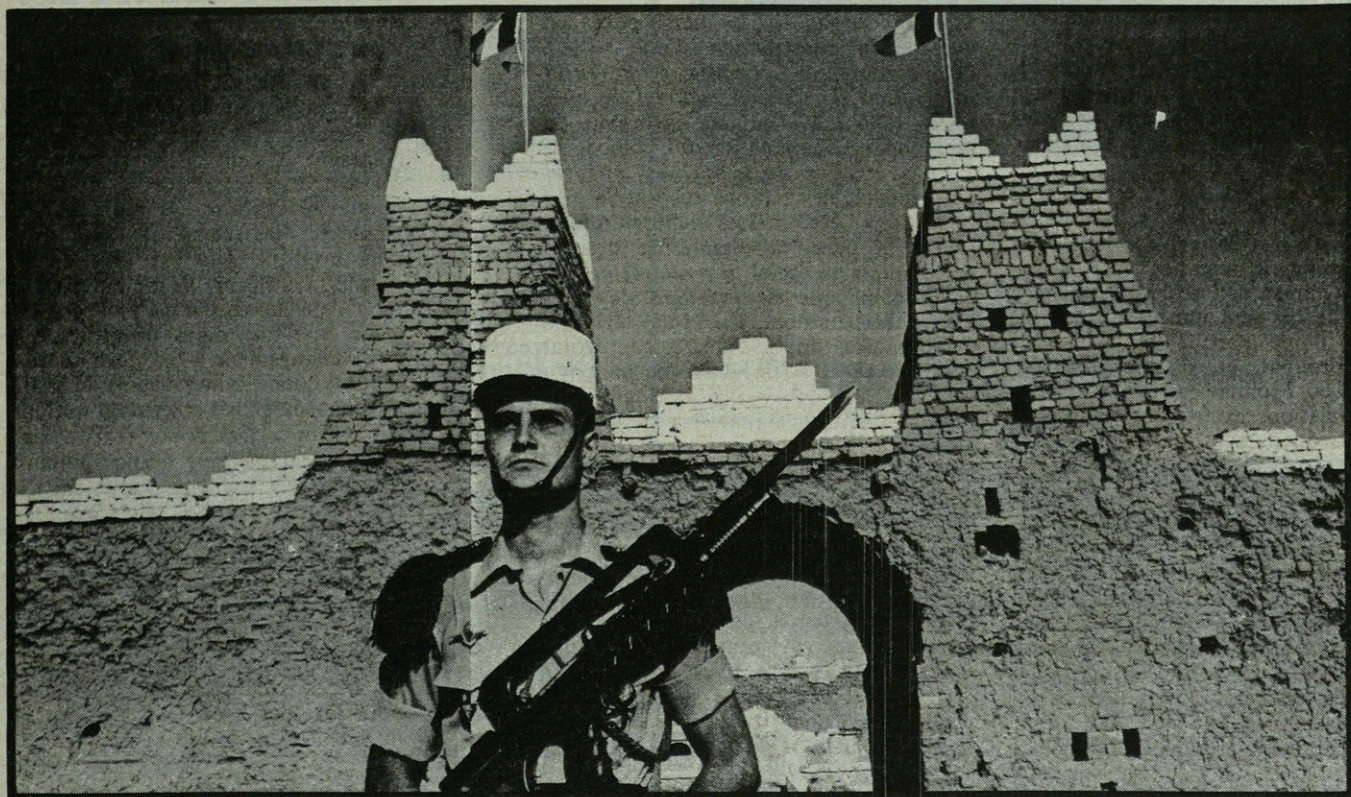
Bolin Kosta (Cote d'Ivoire)-ko presidentea den Houphouet Boigny-k esan duenez, Afrikar Batasunerako Erakundearen XX. bilkura Conakry-n izan dadin, bere aldetik ahalegin guztiak egingo ditu.

Hala ere ez dirudi bat ere seguru, lortu ahalko duenik hori, batez ere Sahararen problema Polisiarriok -eta A.B.E.-ko gehienek- nahi duten bidetik abiatzen ez bada.

Pablo Sastre

Kolonialismo-aurrea, kolonialismoa eta neokolonismoa

AFRIKA: ABERTZALE BELTZEN ATZERRIA

Europakoak artifizialak badira, zer esan Afrikako estatueta? Europarrek mapa gainean muga batzu erabaki zituzten, eta herriak zatikatu zituzten, eta elkar ezagutzen ez zutenak elkartu zituzten. Gero independentzia -nolazpaiteko independentzia, bederen- iritsi zuten. Zer egin estatu berriek nahas-mahas haietan?

Kolonia aurrekoak.

Europarrak joan baino lehen, Afrikan bazeuden aski zentralizatutako estatu batzu, oso zabalak gainera. Hala ziren honako «inperio» (tribu konfederazio) hauek: Manikongo, Mono-

motapá, Songhai, Fulani, Mali, Ghana...

Ghana eta Malikoa, eskualde beretsuan, bata bestearen ondoren gertatu ziren. Mali oihanatik Sahara-ra zabaltzen zen, Atlantikotik Niger edira.

XV. mendean, Bakongo-ko erresuman (gaurko Angolaren iparraldean) Manikongo zegoelarik errege, bertan hiru milioi lagun bizi ziren.

Ekonomiaren desaroiloarekin batean bilakatzen ziren herri haiek. Metala lantzen zutenak, aurrerago normalean. Hiriak ere bazituzten; hala, **haussa** jendeak (Mali-ko inperioan) zenbait «estatu» sortu zituen: Kano, Zakzak, Katsena, Rano, Uangara, eta estatu-burutzat harresitutako hiriak eraiki zituen; merkatari zentroa ez ezik, etnia askoren bildu lekuak izan ziren hiri haiek.

Bilakatuago zeuden talde hauek berezi ziren noski gainontzeko tri- buengandik, eta etnia eta hizkuntza desberdinak elkartzeko bidean abiatu ziren.

Berezko bide horretan hasita zeu- dela heldu zen kolonialismoa.

Tribuen erabilpena.

Koloniapean, bi momentu egon zi- ren, handika mintzatuz: trata garaia eta inperialismoaren garaia.

Esklabuen tratari buruz, azpima- rratzekoak dira europarrek tribu bu- ruekin egiten zituzten tratoak, batipat kostaldekoekin, eta tribu artean ge- rrak egon zitezen nola zirikatzen zi- tuzten.

Aurreratuago zeuden taldeak, tra- tarekin, beren arteko gerretan sartuta, atzeratu ziren. «Birtribalizazio» izenez ezagutzen da prozesu hau. Hosea Jaf- fe-k **Tribalismoa sozialismoa** bere liburuan honela kontatzen digu: «ko- lonialistek elementu bereziak esajera- tu zituzten menpekotasuna mantetze- kotan: ez dago dudarik, baloziak, bembak, lambak eta malawiak askoz maila hobeagoan bizi zirela kolonia aurreko garaietan, ondokoetan bai- no».

Hona hala ere garrantzi handiko datu bat: mendetan zehar, kolonialis- moak eragin handia dauka Afrikako tribuen bizimodu eta antolamenduan, baina eragin hau **ez da inoiz tribuaren hartu-emanak desagitera iritsi**.

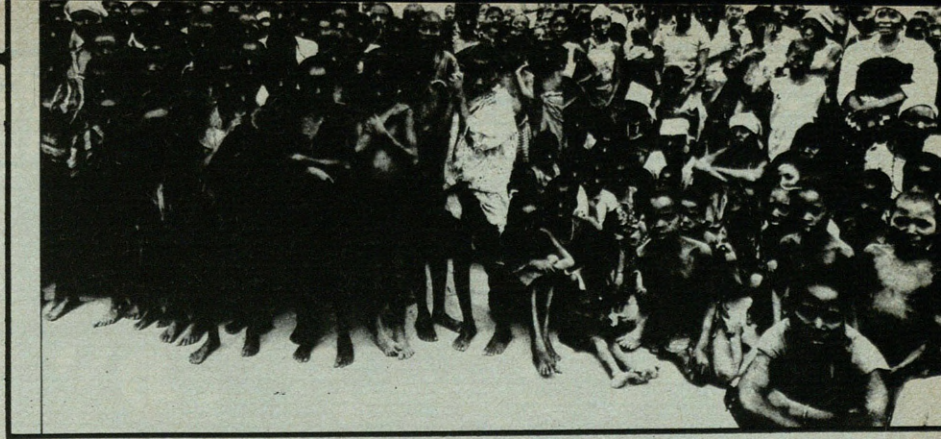
Aldatu bai, izugarri aldatu dira. Kolonialistek muga arbitrarioak eza- rri zituzten. Bantu taldea -ejenplu ba- tera- frantsesak, inglesak, alemanak eta belgak iritsitako lurretan sakaba- natu zen; europarren politika hitz ho- rrekin defini daiteke: sakabanaketa.

Herri haiek batu zitzaizketen ele- mentuak deuseztu zituzten kolonialis- tek, afrikarren ahulezia interesatzen bait zitzairen.

Eta lurralde berrian eta etnia ki- deengandik berezita gelditzen zire- nak, berrantolatzen zituzten, eta hori bai, kriterio «tribal» ez berrantolatzen zituzten, eta horrela izan zen esate ba- tera independentzia lortu arte.

Honek esan nahi du lurralde admi- nistratiiboak ere tribuen arabera egin zituztela, eta areago dena, hirieta- ra joaten zelarik jendea, tribu bate- koa-bestekoa izan, honako-harako auzoetara bidaltzen zituzten. Le- geak-eta ere, «tribal» zirenak ofizial bilakatu ziren.

Kongo-n independentzia ondoren ere (pasa den hamarkadan bai segur), hirietako bizilagunak tributan sailka-

turik daude: Leopoldville-ko 63.eko zentsoan behinik-behin, norberaren tribua aipatzen zen: Luba, Mbala, Yantzi, Mongo, Teke,....

Hego Afrikan gertatzen da okerre- na, eta han bai beltzak hankapean edukitzeko asmo nabarmenarekin; apartheid politikaren garrantziko ka- pitulua beltzak taldekaturik eta elkar ikusi ezinean edukitzearena da.

Guzti hau oztopo handia gertatu da, afrikar estatuetan tribuak bildu eta nazio batasunak sortu daitezkeen, natu- raz seguru aski sortuko liratekeen edo sortuko ziren bezala.

Neokolonialismoa eta tribalkeria.

Gaur egun, A. Entralgo afrikanista- ren hitzetan, «Afrikako gizarte tradi- zionalak, beren antolamendu tribalak, beren arteko hartu-eman sareak... ez dira desagertzen, ez ekonomian, ez ideologian, ez bestela ere; nahiz poli- tikoki menperatuak, bizitzaren esfera guztietan diraute bizirik».

Ez hori bakarrik; oso jakingarria da, kolonialismoaren aurka baturik zeu- den tribuak, independentzia ondoren atzera sakabanatu zirela, era askotako kontradikzioekin.

Kontradikzio batzu lojikoak dira, baina inperialismoak erabiltzen duen arrazoi gabeko (tribalkeria) asko ere badago. Hona erabilkera batzu:

Batzuetan beren interesak hobekien defendatzen dituen tribu edo etniaren aliantza bilatzen dute, eta berori ezartzen dute boterean; Nigeria-ko haussa-fulaniekin horixe egin zuten.

Bestetan etnia edo tribuaren interesak defendatzen omen dituzten partiduak bultzatu izan dituzte; hala egin zuten Kongo-n, Patricio Lu- mumbaren aurka Abako taldeari la- guntza handia eman ziotela; talde hau kikongo hizkuntzaren defentsan sortu zen, eta gero belgiarrek eusten zutela ageri zen.

Beste batzuk halakoak Angolan ikusi ditugu berrikiago, FNLA eta UNITA taldeetan izan ere.

Hirugarren kasu bat Namibikoa lit-

zateke; han, munduko presioengatik estatu hark independente beharko zuela ikusirik, okerrrik gertatu baino lehenago Hegoafrikak koalizio bat antolatu zuen, zenbait zuri jenderekin batera tribuetako jendakia sarturik.

Antzeko zerbait gertatzen omen da Txad-eko hegoaldean: Habré presi- dentea alde batetik iparraldekoekin (Libiak lagundutako Oueddei-ekin) borrokan badago ere, ezin ahaztu bere partean dozena bat talde politiko har- matu dagoela, tribuetan oinarriturik, eta bariabilitate elementu bat direla, gaur Habré-ren eusle eta bihar bere etsai gerta daitezkeela.

Nigerian eta Bolin Kostan gertatu dena bestela da. Estatuaren boterea- ren aldean tribuen botere egitura guz- tia kontserbatu dutela, eta honek Es- tatu berrian eragin handia dauka (95a nekazari jendea izaten da, Estatu hauetan), honela sektore kontserbat- zailleen kontrola zihurtatzen dute.

Guk azkenik beste erabilkera mota bat aipatuko dugu. Patricio Lumum- ba-ren Kongo-n eta Biafra-n prakti- katu dutena, esan nahi baita «sezesio» izenarekin ezagutzen dena, hau da, ikusiz eta Estatu berek nahi bidetik ez doala, zenbaitek etnia edo tribu dife- rentziak aprobetxatzen dituela jende multzo bat sistemaren aurka ipintze- ko.

Kongo-n akaso ejenplurik garbiena ikusiko dugu, han ez bait zegoen hala- ko diferentziarik (bata bestearen kon- tra borrokan jartzeko punturaino be- deren), eta Lumumba aurrerakoia ha- si zelarik gobernatzen, hasi ziren isti- luak, eta Lumumba-ren hilketa, eta sekulako nahasmena, eta dena bukatu zen 65.ean, Mobutu-k kolpea eman zuelarik inperialismoaren gustoa egi- na bait zegoen eta hartan segitu beha- rrik ez zuten.

Dena dela ez dago honetaz erraz mintzatzerik. Afrikar Estatuak eta he- rriak inolaz ez kointziditzearen ara- zoa, nola konponduko dute?; eta, hori baino lehenago, beste hau: zeintzuk dira Afrikako herriak? Eta hohi berek -nahi dutenek- erantzungo diote.

Orain zortzi urte, Martxoak 3 Gasteizen

«CAMPANADAS A MORTS»

Kanpandorreko kanpai hotsa baino gehiago balen hotsa entzun zen duela zortzi urte Gasteizko San Francisco elizan. Bi urte geroago, bi urte, Gasteizko alkate zen, eta orain ere den Jose Angel Cuerda jaunak hura ahaztu behar zela zioen, «el tres de marzo ha de ser una fecha de reconciliación y olvido para todos». Guk ordea, ez dugu ahaztu nahi, ez dugu onartzen orduko arduradunak —Fraga eta lantegietako nagusiak— oraindik ere lasai-lasai ibiltzea inolako auzirik izan gabe.

Tomas Etxabe orduko «Comisiones Representativas» izenekoen partaidea zen, oso ezaguna burruka eta asanbladetan. Berarekin egon gara orduko eta oraingo egoeraz, antolaketa, gobernu sozialistaz eta beste hainbat gauzataz mintzatzen.

Gasteizko langilea langile berria zen eta beste aldetik dozena erdi edo zortzi urtetan oso zapaldua. Lantoki berriak ziren Gasteizkoak, ez zuten urte asko eta hona etorri ziren lantokietako nagusiak hemen txoilo ona zutela pentsatuz. Piontzarako industriak montatzen hasi ziren: Mevosa, Forjas, Mitxelin, Arregi.... orduan langile asko kanpotik etorri ziren, gailagoak, extremeinoak, kastelainoak.. eta Araba bertakoak ere, nekazari giroko jendea. Langile hauek ez zuten

langile kontzientzi handirik; nagusiek soldata txikia ematen zieten edo bestela 10-12 orduko jornala aste bukaran soldata dexentea edukitzeko.

Mendizulotan batzarrak

Hori dena akumulatzen joan zen —eta gainera lanaren erritmoa izugarria zen— letxe txar handia sortuz. Oso momento kritikoa zen, halako libertate apur bat hasi genuen geureganatzen, Franco hil eta Ariasen entsaiua

— «Actuar a mansalva, y a limpiar, nosotros que tenemos las armas, a mansalva y sin duelo de ninguna clase».

egon zen... Bazen espektatiba bat politiko mailan, langilearen banguardia txiki bat geunden, txikia ez oso organizatua, letxe txarra hor zihoan, haserre ere, eta posible izan zen halako plataforma bat, ikuspegi unitario batetik egitea. Nik gogoratzen dut 76ko plataforma hiru bat hilabete lehenago hasi ginela prestatzen, mendizuloetan batzarrak eginez, Armentiako pinutegi batzutan.... eta banguardia hori bildu ginen eta-lantegi guztietako komisiok batzuen koordinatzea eta plata-

forma berdintsuen atzetik ibiltzea. Lantokietara joan ginen eta guk uste baino bizitasun handiagorekin hartu zuen langileak, eta hasi ziren lehen asanbladak inposatzen lantokietan. Orduan Forjasen hasi eta atera zen, nahiko espontaneo eta azkar; zortzi bat mila langile hamabost egunen barruan denok geunden greban.

A.— Zu «Comision Representantivas» direlakoan egon zinen, zein zen zuen funtzioa? Nola funtzionatzen zenuen?

F.— Komisioak asanbladak baino lehen hasi ziren —lehen esandako bilera haiek alegia—, gero asanbladak egin zirenean lantokietan, lehen mugitzen zen jendea edo—ta asanbladak jarritakoarekin komisio bana sortu zen lantoki bakoitzean eta komisio horiek beren artean koordinatzen. Momentu hartan osatu zen burokraziarik handiena; komisioak biltzen ziren, asanbladak erabakitakoa eztabaidatzen zen eta berriro asanbladetara joan; bazegoen izugarritzko lotura komisioen eta asanbladan artean.

A.— Ze garrantzi zeukan asanbladak?

T.— Kristona. Orduan eta orain. Egia da orain ez dela ordukoen modukorik egiten, hori temalgarrria da.

Langileak ikusi zuen asanblada erakunde mota bat bezala beste askoren antzera, pozik ikusi zuen, eta eutsi behar zitziola, hori galtzen bagenuen kriston egurra hartuko genuelako. Oso indar handia zeukan, izugarritzko indarra hartu zuen.

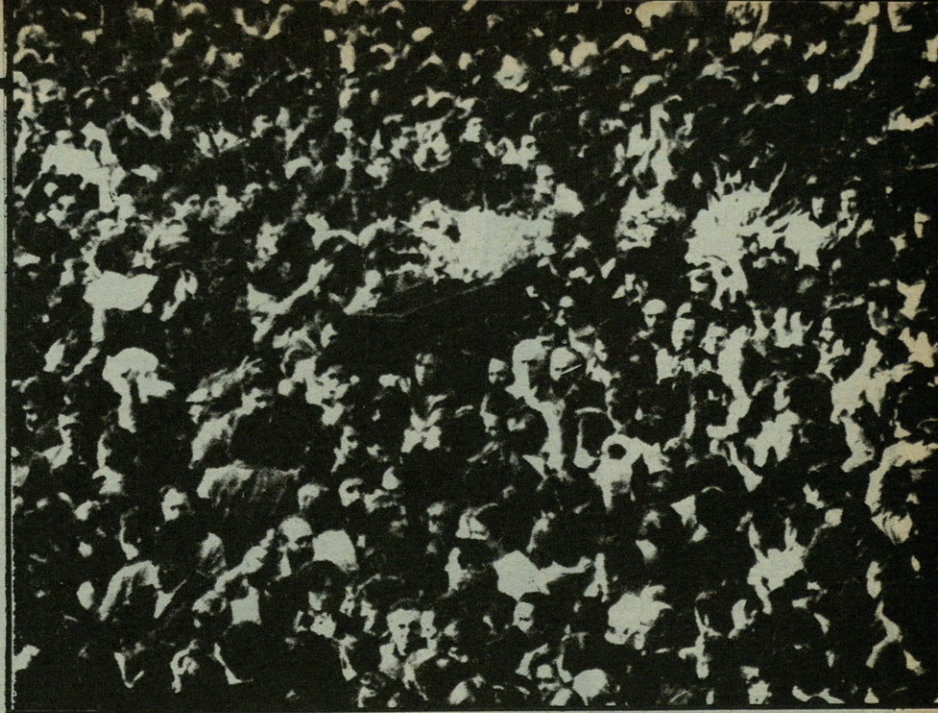
A.— Halere urte pare bat berandua-goa «Asanblada bai, mitin ez» lemapean istilu nahiko gogorra egon zen Mendi-zorrotzako polikiroldegian.

T.— Gogoratzen dut momentu hartan nik postura okerra hartu nuela. Hor zer gertatu zen? Erreforma sartu zela eta itsutu egin ginela, gehiegi itsutu ginela. Erreforma ona da, gauzak irekitzea... baina problema da gauzak irekitzean engainatu eta jendea harapatu egiten duela berriro ixtean.

A.— Atzera pausu ikaragarria izan hura, ezta?

T.— Kriston pausua izan zen, azkarregi eta gaizki emana; adibidez, gehiegizko konfiantza hori legalizatzen ari ziren sindikatoetan. Langile askok uste zuen hau Europa zela, European demokrazia zegoela, libertatea, eta orduan sindikatuko legalizatzean jendeak uste zuen berez askatasuna bazetorrela. Engainatuak izan ginen.

A.— Horretan ere bada beste datu bat, 76an izan zen guzti hura, eta urtebete beranduagoko hauteskundetan,

istilu gorrienak izan ziren auzoan, Zaramagan, UCDk irabazi zuen. Martxoaren 3a, ke laino bat izan zen? **T.—** Beno, borrokak bazuen sentimentu aldetik hainbat gauza, bihotzetik sortutako jokabide asko,... eta ez dira txarrak! Baina borroka hark «vertical» ari azken kolpea eman zion, hemengo erreibindikazio garrantzitsuenetakoa «sindicato vertical» a botatzea zen eta handik bi hilabetetara ez zegoen. Borroka hartatik lortu zen Arias botatzea; borrokak izan zituen bere gauza inportanteak, ejerzittoa mobilizatzeraino iritsi zen.

Orain, pertsona bakoitzean zenbat lan egin duen borroka hark? Nik ere neure dudak dauzkat.

A.— Bai, izan ere hiru hilabeteko lainoa, gehiegitxoa da.

T.— Oso zaila da borroka horren ondorioa esplikatzea. Esperientzi berriko jendea ginen, lehen aldiz horrela borrokatzen zuena, lehen aldiz ikusten zuena polizia kalean ostiak ematen.

Saiatu ginen errepresio, gobernu eta patronalaren arteko harremanak esplikatzen, zera zer den eta nork osatzen duen eta bestea... baina guzti hori zaila da bi hilabetetan buruan sartzea.

Bloke bat ginen beste baten aurka

A.— Nola ikusten duzu orduko eta oraingo giroa? Duela aste pare bat, Otsailaren 17an Metaleko greba ez da nabaritu ere egin Gasteizen.

T.— Gauza bat oso garrantzitsua da, langileariaren kriston zatiketa ideologikoa dagoela, orduan ez zegoena. Zatiketa hori ikusi da 26ko hauteskundeetan. Jende askok halako definizio politikoa hartuta dauka eta ha-

lako sinismen bat zenbait politiko ezberdinetan. Orduan ez zegoen horrelakorik, orduan fundamentalena zen nagusiak eta gobernoa eta polizia, horiek gauza bat zirela eta gu beste bat. Gainera ez zegoen korrente moderado indartsurik.

Orduan langile instinto handiagoa zegoen, bloke bat ginen beste baten aurka. Ez zegoen zatiketa hori eta askoz errezagoa zen borroka ta batasuna; gaur gauza askoz ere politizatu eta biziutuagoa dago; politika biziututa dago.

Buru jan izugarria egon da. Telebista, erreformistak... kriston lana egiten ari dira.

A.— Zer ekarri dio PSOEek langileari?

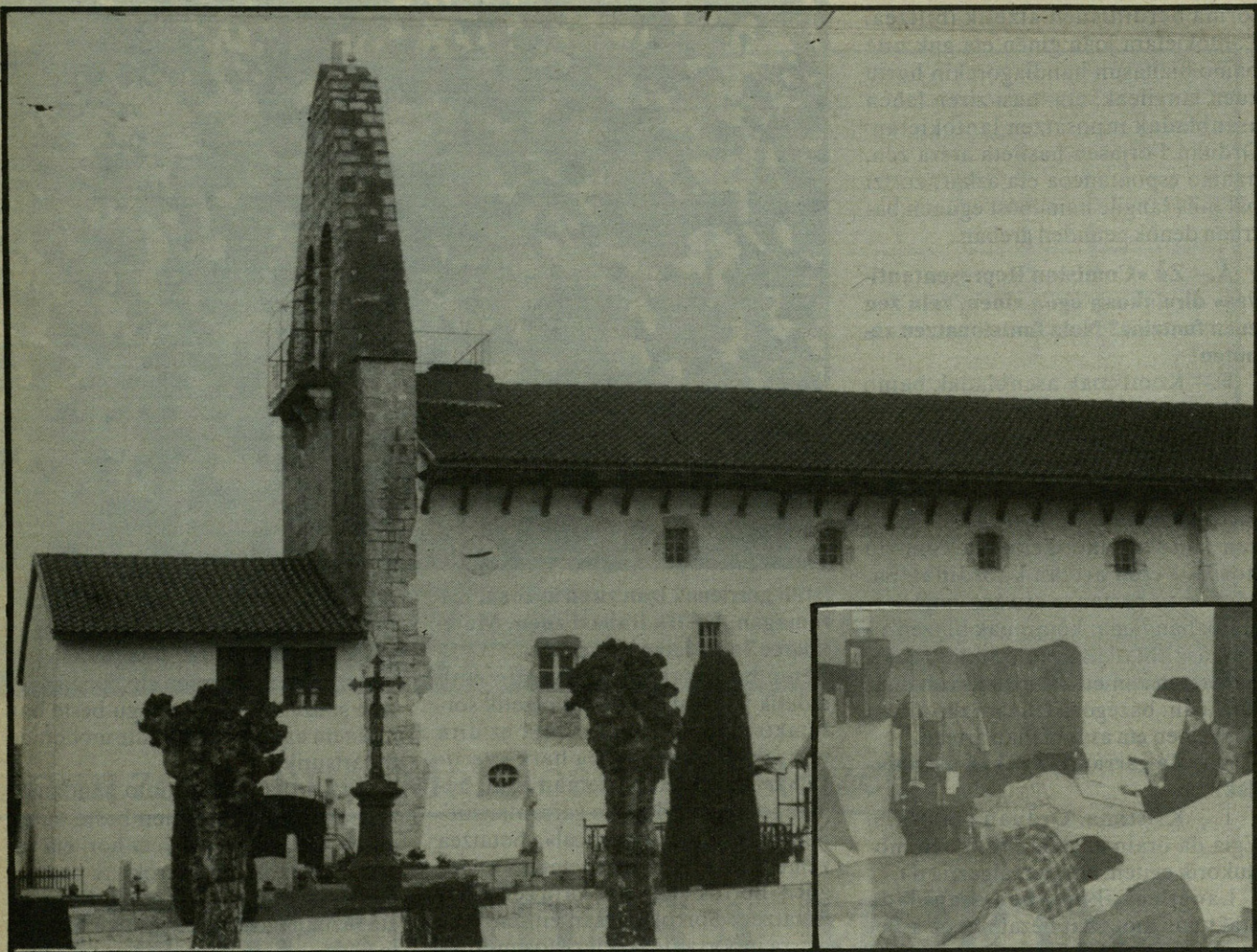
T.— PSOEren gobernoak langileari ilusio pilo bat ekarri dio, eta gero frustazio handiagoa, bestaldetik langabezia gehitzea eta lantoki barneko harremanak okerragotzea ere ekarri dizkio.

Gaur sozialista siglak dauzkan alderdia dago gobernoan eta jendeak errazago tragatzen ditu sinistu ezin diren gauzak, sozialismo faltsu horren babesean. Bestetik errepresioa gehitzea ekarri dio, euskararen baitan, gizarlean... edo azkeneko GAL hori.

A.— Azkenik, Tomas, sei urte pasa dira gertakizun haiek aztertzeako komisioa sortu zenetik. Zertan dago une honetan Martxoaren 3ko sumarioa?

T.— Sumarioa erabat geldituta dago. Bazterturik, eta gehiago oraindik PSOE gobernoan dagoenetik. Sumarioa hor dagoela gogoratzen duten bakoitzean tripako mina sortzen zaie.

Xabier E.

Gure neska-mutilak ahitzen Arbonan

GOSEAK ALDATUKO AL DITU FRANTSESAK?

ARTASO

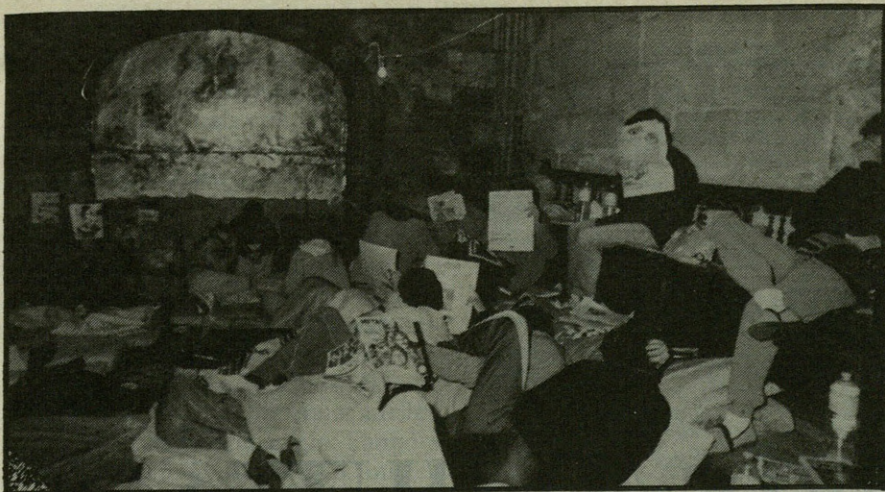
Hogeita hamabost lagun hogeita hamabostgarren egunez gose greba egiten. Ez da Euskal Herrian egiten den lehena izanen, eta ez eta azkena ere ziurrenik. Baina ARGIAkook ere bisita bat bederen egin beharra genuen. Edozein gose greba, eta zer esanik ez halako neurritaraino iristen denean, zaila izaten bada, oraingo hau are eta baldintza latzagotan eman delako. European eman bide dioten garrantziaren alderantziz, Hegoaldeko komunikabideek ahazturik, Iparretarrek egindako ekintzak izorratuak, Destrade diputatu sozialista sekula baino hotzago... tristatzeko motiborik ez zuten falta.

Donibane Lohitzun aldetik zoazela Baiona baino hamarren bat kilometro lehenago duzu Arrangoitze; herriaren gainetik igarotzen den biaduktoak

abisatzen dizu. Hortik eskuinetara hartu eta bost kilometrotara Arbona. Eliza txiki bat, alboan hilerria duela, eta atariko arkupean bi mutil gazte

atea zaintzen. «Hemen ez da bromarik. Herenegun gauez atejoka ibili ziren lehentxoago jendarmeekin solasean aritu ziren tipo batzuk. Putaseme batzuk ginela eta irteteko barrabilik bagenuen. Badakizu, etengabe probokatzeko ari zaizkigu, ea nondik erantzuten dugun gero elizatik kanpora atera ahal izateko».

Elizako bankuetan doenerdi bat lagun kartetan ari dira, erdi ilunpean. Jokoa baino kartak hartu eta botatzen ari direla esan liteke: ez da ia txintik entzuten. Korua berriz bi soilarutakoa, Iparraldean usadio denez alboetatik ere aurreratzen dela, dena egurrez. Korutik gela zabal batera

sartzen da, ormetako txartelek erakusten dutenez noizbait dotrina irakasteko erabiliko zen gela batera.

Destrade gogor, Deferre mutu.

Hitz egin behar duguna geroxeagorako uzteko eskatu digute, mesedez. Izan ere telebista frantsesaren hirugarren katean mahain inguru bikoitz bat ari da. Bordelen kazetariekin Jean Haritxelhar, eta Vergougnan Herri Taldeetakoa daude; Baionan Destrade diputatu sozialista, Inchauspé senatore eskuindar eta Iparraldeko ekonomiaren nagusietako bat eta Gorka Landaburu, hegotarrok prentsatik ezagun duguna.

Zakueta sarturik, neska eta mutilak serio daude. Beretaz ari dira, berak dira protagonista. Destradek esplikatzeko du nola sei hilabetetako paperak agindu dizkieten, baina errefuxiatuek ez dutela onartu. Albokoari galdetu diot, «Baina nola onartuko diagu burla hori? Orain denok berdindu, urtebeterako paperak dituztenei jetxi sei ilabetetara, eta urrutira eramango gaituzten arrisku bera. Interlokutorearen arazoa zegok gainera: orain arte ez duk pulamentuzko inor etorri. Guk eskatzen duguna ez duk ez dakit noren laguna delako edo bere burua potentziatu nahi duelako zertan gauden sondeatzera datorren bat. Agintarien ordezkari bat behar diagu solastatzeko».

Aurrera doa mahain ingurua. Espainian polizia torturak egiten dituela diote guztiak, baina errefuxiatu kartak ematea sozialista espainolenganako kortesia falta bat litzatekeela erasten Destrade sozialistak. Frantziar munduko egoerarik onena dutela errefuxiatuek erantsiko dio Inchauspék. GALEn ekintzak inolaz geldie eza direnik ez du inork aipatzen.

Urruñako bonba malapartatua

Iparretarretara datoz behin eta be-

rriri Inchauspék berak eraginik. Ea Iparraldeko biolentziak Hegoaldekoarekin zer ikusirik baduen, ea Herri Taldeek gaitzesten duten... Eta zakuetatik begirada zorrotzak botatzen dituzte neska-mutilek Herri Taldeen ordezkariak errefuxiatuen gaia hain gutxi ukitzen duenean.

Ez die gose grebalariei mesede haundirik egin IKkoen petardoak. Aspaldiko partez otsailaren 27rako zeuden biolentziaren kontrako bi manifestaldi konbokatutak. Iparraldeko ezker abertzale guztia balantzaka eta errefuxiatuentzat giro petrala. ARGIA gose grebalariekin zegoen bitartean gertatu zen, geroztik jakingo genuen, Enrique Casas sozialistaren heriotzea ere. Eta mundu guztia galdera kezkagarriak eginaz dabil: zer dela eta ugaritzen dira azken aldian abertzalei bakarrik kalte egiten dieten ekintzak?

Ezer lortzeko esperantzarik baduten galdetu diegu. «Hi, guk ahal duguna egingo diagu. Zerbait eskaini beharko dute, ezta? Gure egoera jasan ezinezkoa delako hasi gaituk, eta onean nahi ez badute txarrean eman beharko zigutek. Zertara arriskatzaren bazekiagu, baina zerbait gertatzen bada errudunak berak izango dituk».

Berrogei egunetara inguratzen eta ahitzen.

Gose grebari ekitean kilo gehiago zutenek ez dute hain aurpegi txarra, baina askoren begi zuloek beldurra ematen dute. Hezur eta azal geratzen ari dira. Guk bixitatu ditugunerako bost klinikara eramanez ziren, eta biharamonean eramango zituzten beste bost. Frantsesek haintzakotzat hartzen ez zituztela ikusiz medikuaren bixitari ere ezezkoa eman diote, presio egiteko.

Egoera kritikora iritsi direla badakite. «Orain arte gorputzaren erreser-

bak erre ditugu. Hemendik aurrera datoz kalteak». Lehendik bixta txarra dutenak ez dira irakurtzeko gauza. Bapatean jaikitzen badira mareoak datozkie. Komuna behean dutelarik, bat baino gehiagok bestek lagunduta jaitsi behar dituzte ekilarak.

Baionako katedralean igarotako hamabost egunek nekatu zituzten gehien. Humedadea, hotz ikaragarria... Arbonako eliza beroagoa da, eta argi gehiago du. «Hemengo apaiza beste kasta batekoa dela esan ezak. Pantxoa Carrere kantariaren anaia duk, eta gizon jokatu ziguk beti. Ikusi izan bahitu Baionako katedralekoak kalefazioa pizteko alde aurretik orduko 4.000 pejeta eskatzen!».

Hauteskundeak gaineen direla eta zer aterako den galdetzen dizu batek. Zer esango diozu! Kontu kontari ari ginen unean Donostian gertatutakoa jakin bagenu seguru ez geniola ezer erantzungo.

Egunak luze, atentatu berrien zain.

Zail daukate berrogei egun mokadurik gabe protestan ari diren errefuxiatu hauek. Hegoaldean inor gutxi mugitzen da, Iparraldean zer egin ez dakitela ikusi ditugu abertzaleak. Eta hala ere gose grebari eutsi beste bideirik ez dute.

Egunak luze egiten direla aitortzen dute, bukaezinak direla. «Papus» batzuk ermategotan ginen eta ahaztu gure presarekin. «Ez hadila kezkatu. Egoera honetan artikulu txikiena irakurtzeko ere ahalmenik ez duk. Begira, horrek daukana duk istimaziorik gehiena duen liburua: sukaldaritza liburua». Eta egia da. Egundoko errezetak omen dakartzki liburua, eta beste berri batzuk ere asmatu omen dituzte.

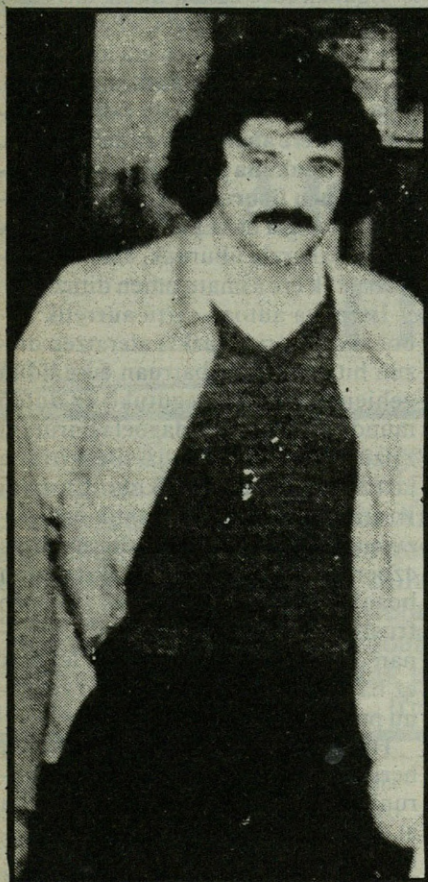
Irten eta autoan sartu aurretik Arbonako elizari argazkia ateratzen diotzun bitartean han barruan euskaldun gehienek sekula ezagutuko ez duten mundu eta jende bat dagoela bururatu zaizu. Autoa martxan jarri eta irratia jarriko duzu automatikoki, Euskadi Irratia, Iparraldeko kostatik ere entzuten bait da. Edo beste edozein, hain ezberdinak al dira bada? Batzuetan bezala besteetan, edozein filosofo frustratuk ordubete duelarik, Arbonan enzerratutako terroristek lekuri ez bait dute, informatiboetako «ordenu publikoaren» sailean ez bada.

Hasieratik zeukaten zail. Casasen heriotzearen ondotik are zailago. Larunbatean Gutierrez hil dute. Inor ba al daukate alde Arbonako neska mutilek?

Gerra zikinaren inguruan (eta II)

TERRORISMO HUTSA

Gertatzen ari dena ikusirik, GAL delako horretako hiltzaileek zein kolpatu dezaketen asmatzea ez da oso zaila: jomuga errazena. Hau da: lehen artikuluan aipatu nuen arabera, ETaren buru hipotetikoa jotzea oso zaila gertatzen da; GAL hori erabiltzen dutenen estrategia ez da, beraz, ETaren buruzagitza suntsitzea edo ETaren balizko basea deusestatzea. Ipar Euskadira terrore hutsa sortzera etortzen dira, eta haien urrengo biktima edozein izan daitekeenaren sendimendua zabalduz, terroreak hartzen du bere egiazko esannahia.

Egoera argi imajina dezakegu. Ekintzetan parte hartzen ari diren ETako klandestinoak Ipar Euskadin bizi badira, beren buruak ongi gordetzeko neurriak hartuko dituzte; ez dira atzo jaioak ETakoak, esperientzia eta gaitasunak ez zaizkie falta, eta ongi ikertuko dute non eta nola bizi eta ihardun. Berriz, bere bizia lanean eta normaltasunean eraman nahi duen errefuxiatu soilak ezin dezake beste honenbeste egin: lanera joan behar, haurrak ikastolan utzi, helbide legal bat izango du, eta abar. Haren joan etorriak errez ikusi eta ezagutu daitezke; are eta gehiago, bere burua defendatzeko armak eraman nahi ba ditu, edota sospetxosoen identitatea kontrolatu nahi badu, lege frantzesaren pisua haren gainean eroriko da, gupida gaberik. Berrikitan, atxilotuak eta kondenatuak izan diren errefuxiatuek ederki ulertu dute frantsez administralgoaren jarrera zein den...

Hitz batez: GALEkoek aukera dutela. Torturaren beldurrez eta lege astunek ematen dituzten neurrigabeko kondenaketei iheska, zenbat eta zenbat iheslari ez den etorri eta ez den etorriko..? Nahiz eta ideiaz berdina ja-

rraitu, gehienak saiatzen ari dira bizi normal bat egiten Ipar Euskadin, eta errefuxiatu estatutoa eskatzen ba dute, hemen normalki lan egiteko eta integratzeko ahalmenak eskatzen ari direlako da. Eta berauek dira hiltzaileentzat jomuga errazena. Hona tragedia.

Normalenak dira hiltzen errezenak

Orain Stein eta Peru ditugu azken biktimak. Perurenaren alaba gure semearen ikastolan denez gero, gizon hura ezagutzeko parada izan genuen; xarmanta, maitakorra; gizontasunez eta duintasunez betea zela esatera koan, ez naiz sendimendu pertsonal bat idazten ari, baizik eta oroien ideia. «Mina emateko, ba dakite non jo...!» esaten zidan hiru haurren ama batek; eta, duda gaberik, terrorearen esannahi nagusia hemen datza, hildakoa- ren bizitzan eta normaltasunean den izakera eta egoera identifikatzen ahal direlako, datorrena edonor izan daitekeela argi izan bedi.

Ez dakit Peruk zer egin duen; Españako komunikabideak muga pasatzen laguntzen zuela esan dute, eta ondo dakigu, jakin, zein errez eta alaiki leporatzen dizkieten atentatuak gudarri hildakoei... Bat ere ez diote ba erantsi. Eta Hendaiako Herriko etxearen aurrean, adineko errefuxiatu betek bere bizian arma bat ere ez zuela ikutu esaten zidan, bere burua defendatzeko ezgaitasunaz mintzatuz.

Eta hona hemen euskaldunek ongi dakigun zerbait, nahiz eta Madrilen zinikoki ez ikustearena egin: kanpora joaten diren iheslarien artean, anitzek ez dutela inoiz ekintza armatuetan parte hartu; baina, atxiloketa eta torturaren indarkeria pairatuz gero, kondena lazarriak izan ditzaketela ondo jakinez, exiliora behartuak direla.

Hauek ditugu terrorismoaren biktimak, errazena direlako. Eta holan nabaria da, bereziki, terrorismo honen basakeria izugarriena. Ez da, ez, Madrilen eta Parisen esaten den bezelaxe, talde armatu eta klandestinoen artean kontu garbiketa; ahulena kolpatuz, aukera politiko eta nazional abertzaleak duen gizatalde osoa zauritu nahi ba da, zitalki.

Zeren eta, oso kalkulo txarra litza-teke errefuxiatu beldurtuek ETA presionatuko dutela, geldi dadin, sineste. ETArek, errefuxiatuen eta abertzaleen psikologia oso gaizki ezagutzea dateke holako pentsamoldea.

Odol txarrak epeltzeko

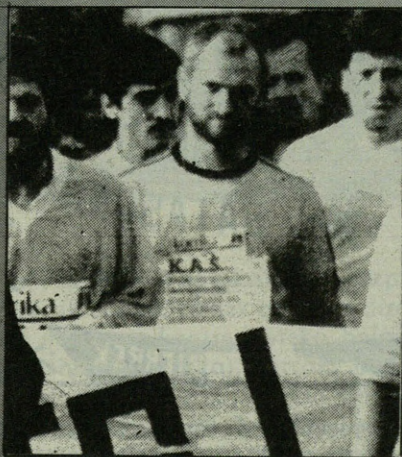
Egia esateko, gauzak nola gertatzen ari diren arakaturik, eta antigerrilaren teoria eta historia ikusiz gero, ETA suntsitzeko egiten bada, GAL delakoaren praktikak ez dauka ez buru ez eta buztanik ere: ETA sostengatzen duen gizataldea azkartuko du, eta militanten motibazioa gehituko du.

Nere iduriko, Euskadiko arazoak oraindik irtenbiderik ez duela ikusi egin dute nonbait: sistemak abertzaleak zeharo suntsitzeko indarrarik ez dauka; sistemak abertzaleen nortasuna errespetatzeko eta irtenbide politikorik emateko ez du inongo borondateirik. Horiek hola, erresistentziak jarraituko duela bistan dago. Eta, egoera honetan, letxe txarrez, non min eman, nola zauri berriak zabaldu, bilatzen ari dira zenbaitzu... Letxe txarra metatuarentzat irtenbide merkea dira Ipar Euskadin egiten ari diren atenta-

tuak, eta beste lojistikarik ez zaiela bilatu behar uste dut.

Beren irrazionalkeria honetan datza jite terrorista eta lazarria.

Halere, nahiz eta astakeria krudel gisa kontsideratu, bi gauza azpimarratu behar ditugu. Lehen, ETArek kontrako borrokan efikazak direla Españako buruzagi politiko eta ekonomiko batzuek pentsatzen dutela; estratejikalari eta politikalki tronpatuak direla esateak, ez die inongo erantzunkizun moralarik kentzen. Eta bigarrena, Españako gobernuak nahiko balu, aise gerta lekiokela GAL famatu hori geldiarazteko behar diren lekuetara

heldu; eta, honekin batean, Frantziako Gobernuak egiazko indarra egingo balu, arineketan ibiliko direla Españako sozialistak atentatuak geldiarazteko.

Azken funtsean, nahiz eta ankerkeriak eta irrazionalkeriak hemengo hilketen erantzule zuzenenak izan, politikak gordetzen du azken hitza, eta kate hau moztzen ez duten gobernariak heriotzeen marka daramate gorbatak sostengatzen dien aurpegi zikinean.

Aspaldiko partez agertzen da ARGIA-n artikulo bat egoera politikoari buruz, iparraldeko baten eskutik. Ene aldetik isilgune luzexko honek bi arrazoin nagusi dauzka. Bata, ia arketipoa hemen: denbora eskasa. Bestea nolabaiteko auto-zentsura bat, hemen bizi dugun egoeraren agertzeari nondik lotzea ez jakiteak ekarririk, eta batez ere egoera horren aurrean ditudan galde eta duda mudek hortaturirik.

Honera plazaratzeak ez du erran

Iparraldean debatea behar

HISTORIA ZILOTIK

nahi bi arrazoin hauek konpondurik daudenik. Aitzitik. Denborarenak berdin. Egoerari buruzkoa baino lanotsuago. Zerbaiten idaztera menturatzeak beldur eta behar bati erantzuten die. Beldur bat, ipar aldeko abertzale mugimendua bizi duen krisiak haren desagertzea ekar lezakeela. Behar bat, auto-zentsura frustagarri horren lehertzeko, nahiz eta deusik berririk ez ekar, nahiz eta dudak eta galdeak baizik ez ager.

Ez naiz ez politikologo, ez historia aztertzaile, ez dut behar bada errealtatearen ikuspegi xuxenik. Ondotik datorrenak ez du berdin pitsik balio. Badira bistan da arrunt beste gisa batera pentsatzen dutenak. Ados. Baina haatik ezin isilik egon.

Gertakarien gurgil geldiezina

Xuxen noiz hasi den ezin erran. Eta

horregatik ez da sartuko hemen azken urte honen/hauen gertakarien zerrendarik, une klabeak eta erantzunkizunak agertuz. Hori historia josleen lana da. Bakarrik orro-it-arazi ezer berririk ez zegoen iparralde hontan, aste bakotxak ba dakarrela bere notizia aldeak: atentatu, manifestazio, arrestatze, posizionamendu, kritikak, deiak... (zerrenda honen ordenamendua guziz arbitrarioa da eta ez da hemen «kausa-efekto» harremanik aurkitu behar).

Arrastek latxatu dute eta gurgila badoa gero eta lasterrago. Gertakariak gertakariei emendatzen dira, gurgila surfazia gero eta zabaltzenago da eta errohdaren ingurua bere hatxa zentraletik urruntzenago da asteak iragan ahala. Euskal Herria Macondo balitz (bale?), G. Garcia Marquezek erran lezake hatxa laster hauts lekigu-keela «... eta izkiriaturia zen guzia ezin errepikatua zegoela betidanik eta hola

egonen zela sekulako, ezen bakartasunezko ehun urtetara kondenaturiko leinuei, ez bait zitzaien lurrean bigarren xantzarik ematen».

Hatsa hautsiarenak eta gainerateko guziak profezia hutsaren itxura daukate, nahi dut. Gertakari hauen aurrean inpotentzia nagusitu dela gure artean, hori bai errealtatea da. Gure borrokak hartu duen martxa eskutik eskapatu zaigula, ez dugula gehiago kontrolatzen eta ondoko hilabeteetan ez dugula eraginik izanen haboro, ezin dugula ezer gehiago bideratu. Hots, historia ari da, bakarrik, haren mutil eta sehiak garela, zintzoak eta inpotenteak.

Hori zendako gertatu den, nork du(t)en kausa, ez dut erranen. Ez bait dakit. Hamar analisi diferentek esplikatu lezakete. Denek dugula erresponsabilitatea, hori bai.

Gure inpotentzia

Gure iparraleko egoera latzgarriaren aintzinean, inpatientzia sortu eta nagusitu balitzaigu bezala, gure borrokei desiratzen diegun maila hura erdietsi genuela uste nahi izan bagenu bezala, denek eta mail guzietan, burraso (Hegoaldea) eta lehengusuen (Corsica) exenpluek lotsaturik.

Ondorioak inpotentzi hitzak agertzen ditu, baina baita ere ezker abertzaleko militante eta kide askoren egoera pertsonalak bizi dituen hauek: dudak, hasarrea, ezina, ezinegona, hobendun mentalitatea... Gero eta gehiago defentsa postura batean sartzen bait gara, uzkur eta lotsakor, hobendun bagina bezala, kasik gure ideien asumitzeko beldur. Eta gibelka goaz. Eta gure etsaiak harro.

Ezker abertzaleak ez du jakin erakundetza zabal bat sortzen, herri proiektu baten inguruan (bai, hitzak, eder eta errex). Dauden taldeek ez dute egin, etsaigoa nagusitu zaie. Independenteeek lotsagarriki ikusle, arbitro edo kiniela egile geratzen gara. Errexago bait da. Egia bait da ere taldeen arteko tira birek konfiantza galarazi dutela. Bizkitartean, ez da ikusten egoera hortarik atera gaitezen soluziorik, egitura politikorik. Eta bizkitartean gorpila beti ari. Zorigaitzez, ezker abertzaleko militanteok orain «errealistaki» desira genezakeen gauza bakarra da IZAN eta ENBATA inguruko jendeek sort dezatela beren

egitura, hein handi batetan guk egingako lanaren parte bat salba dezaten. Eta hitz dizuet mingarri zaidala holarik erraitea.

Utopiak Iraunen ote fatalitateari barrikadaka?

Ez da agian berantegi berplanteiamenduak egin ditzagun. Debate bat

eta bakoitzaren autokritika baitezpadakoak ditugu: erruak non izan diren (ez norbaiten kontra joateko, baina aintzina ateratzeko), borroka berriz planteatu, pentsatu, proiektu politiko orokor bat finka, edo bederen elgarretartzeko pundu minimo baina argiak, galdekizun ardietsgarri batzuekin, horietan sartuko bait lirateke berehalako arrapostua eskatzen duten errefuxiatu eta presoaren arazoak.

Bainan behar bada berantegi da. Behar bada ez dugu sekulan gure arteko inkomunikazioa hautsiko. Behar bada hemen ez du balio ulertzen entseatzeak ere, dena eskapatzen bait da koadro eginetatik. Behar bada hiltzera kondenatua den herri baten utopistak gara, azkenak, guhaur ere irrazionalak bortxaz.

Bihar Baionako kaleetan hautetsiek eta zindikatoek manifestaldia antolatuko dute gure kontra. Antolatzen dute ez haiek irriskuan daudelako, baizik eta gu irriskuan gaudelako, ahulak senditzen gaituztelako. Ez gaitu ez manifestaldi batek ehartziko, itxura guzien arabera jende frangoren bilga-

rri gerta badadi ere. Kolpe bat azkarra emanen bai, agian ez da irremediablea izanen.

Manifestaldi hori posible da egun ez bakarrik IKren trenaren kontrako atentatuarengatik. Gorpilaren azken itzulia izan da (lerro hauek idazterakoan...), opari bat gure etsaiei, ez bait zuten beste estakururik espero. Bainan holako batetarako egoera asfaltitik ari da «ontzen» GALen atentatuekin, gure manifestaldiekin, IKren ekintzekin, poliziaren jokamolde politikoarekin, hautetsien deklarazioekin, intoxikazioarekin, gure indar politiko eskasarekin, gure buruen ulert-arazteko ezinarekin...

Bihar manifestaldia antolatzen dute hautetsiek, eta, zorigaitzez, behar bada, Baionako kaleak beteko dira Euskadiren kontrako oihuez, sekulan ez bait dute gure etsaiek egun bezalako egoera hain egokiagorik izan.

Etzi gorpilak jarraikiko dio bereari, irriskuan ezarrit azken hamar urteen lorpen frango, efikazak izan ohi garen kultur maila bakarrean berean ere.

Utziko duguia iparraldeko herriak bere historio osoan izan duen bizitzarako alternatiba bakarra suntsitzen? Ezker abertzaleak, bere akats, kontraesan, heldutasun eskas guziekin, berak bakarrik frogatu bait du, bere borroka eta errerealizazioekin, fatalitateari utopiak barrikadak altza ziezazkiekeela, berak bakarrik sortu bait du bizi dinamika bat, ezker abertzalea beraz ehartziko dugula? Jaioko al dira berriak?

Azken hitza:

Irakurlea oker liteke hori guzia iparraldeko abertzaleen iritzien ordezkari dela usteko balu. Ezker abertzaleko militante soil baten hitzak dira, dudazko hitzak, galdezko hitzak. Hitzak. Ba dira (asko) beste gisa batez pentsatzen dutenak. Gure etxe hontako estai edo planta berekoen artean, zola bera izanik ere, teiltatuaren ezartzeaz ikus molde diferent: ARGIA etxeok guziei zabalik da, zabalago oraino —balego— estaiakoei.

Luis Villasanterekin Arantzazun

Euskaltzaindiak ezin du inoren morroi izan

Josu LANDA

Iñaki URIA

Luis Villasante Euskaltzaina dugu 1951. urtetik eta Euskaltzainburu 1970.etik. Umore onekoa eta solaskide aspergabea. Arantzazuko bakardadean lanari erabat emana. Euskaltzalea dela barru barrutik ateratzen zaio, nabaria da komentuko harrera-gela ilunean. Apala da gainera. Fraile lagunak ba omen dauzka Arantzazun edonor ez direnak. Haiei egiteko. Guk berriz: hurrengo batean. Gaur Luis Villasante eta Euskaltzaindia.

Ez naiz euskaldunberria. Aitak ez zekien, egia da, baina amak bai

ARGIA.— Zeintzu izan ziren zure lehen kontaktuak euskal munduarekin? Jatorriz ere euskalduna al zinen?

AITA VILLASANTE.— Lehengo egunean esan zidaten (nik ez nuen entzun), «hor telebistan esan dute (uste dut Aranalde zela) zu euskaldunberria zarela», eta hori ez da egia. Askotan esan da baina ni ez naiz euskaldunberria, ez daukat ezer euskaldunberrien kontra, ez dut uste hori lotsagarria denik, baina nik txikitatik jakin dut euskaraz. Erderaz ere bai, biak...

nik ez dakit nork zabaldu duen edo nola zabaldu den hori. Holako gauza asko egoten dira euskaltzaleon mundu txiki honetan.

A.— Zein herritakoa zara zu?

A.V.— Gernikarra. Egia da aitak ez zekiela euskararik baina amak bai. Eta gero ere Gernikan nire haur denboran laku denak ez ziren berdintsuak. Baina nire auzoa (Erreterria dauka izena eta orduan ez zen Gernika) zeharo euskalduna zen. Ume denak euskaldunak ziren eta lagunartean eta etxean

beti euskaraz.

A.— Halere, fraile joan bazinen ume koskor zinela aterako zinen herritik, ezta?

A.V.— Hamaika urterekin etorri nintzen Arantzazura eta gero kolejoan sartu, eta orduko giroan eta estudioekin apur bat ahaztu egin nuela... ba hori ere egia da. Eta gero handik urte batzutara hasi nintzen berriro eta gozoz euskara estudiatzen.

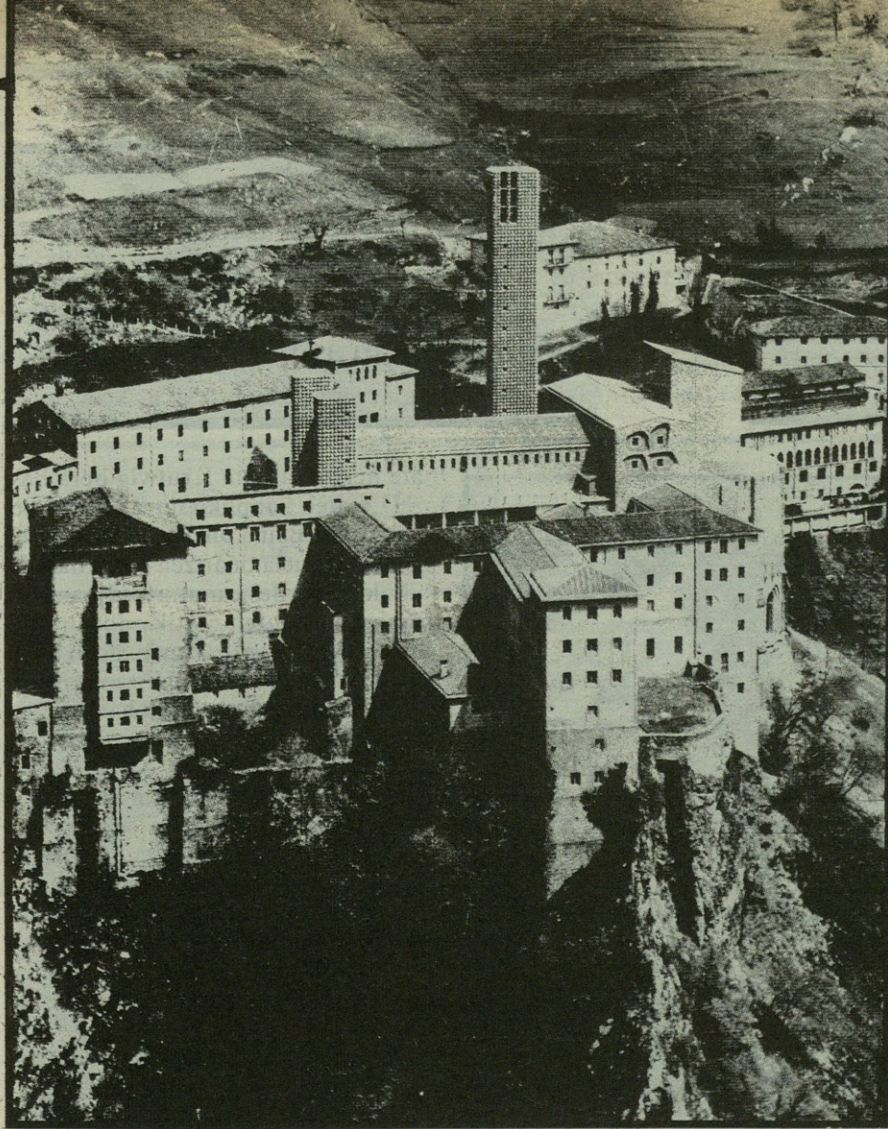
A.— Euskal letrekiko zaletasuna eta, askoz geroagoko kontua izan al zen?

A.V.— Karreran ezagutu neun ni baino urtebete zaharragoa zena, Salbatore Mitxelena; hau oso euskaltzalea zen (halako enbiriak eta harriduraz begiratzen genuen hainbeste lagunek) eta beti ere lagun baten tirapena edo hori sentitzen da, eta nik uste dut hark eragin zidala. Zenbateraino ez dakit, holakoetan ez da jakiten hor subkonszienteak egoten dira, ezta? baina bai, uste dut Salbatore Mitxelenari zerbait zor diodala.

Eta gero filosofia estudiatzera Olitera joan nintzenean orduan ja erabat sartu nintzen liburuak eta aztertzeraz, Azkueren morfologia, Axularren Gero, holako gauzak... gero Arantzazun teologia ikasten ere bai... eta horrela piskanaka!

A.— Beharbada merezi du apur bat gehiago zabaltzeak Salbatoreren figurarekin, batez ere Arantzazuko hone-tan izan duen garrantziagatik.

A.V.— Bai, bai, Salbatore Mitxelena oso kasu berezia izan zen, berezia, oso barrutik sentitzen zuena euskara, asko zekiena ere bai, eta gero poeta zen, bertsolaria, idazlea... bai, hark ez niganako bakarrik, beste batzuk ere zor

Hamaika urterekin etorri nintzen Arantzazura eta gero kolejoan sartu

«Denok, edo gehienok onartzeko moduko erabakiak hartu behar dira. Bestela bere prestijioa galduko luke Euskaltzaindiak»

diote. Orduan taldetxo bat ginen eta hemen egin genuen errebistatxo bat, barnerako (geuk irakurtzen genuen), elkarri animatzeko. Orduan hemen teologadoa zegoen eta elkarren artean banatzen genuen, nahiko isilka gauza horiek ez zeudelako oso ongi ikusiak izaten, zuhurtasun piska bat behar izaten zen, baina bai, halaxe sortu zen halako taldetxo bat eta ni tartekoa nintzen, Mitxelena, Agirretxe, Elustondo... ez zen asko baina ahal zena.

A.— Eta Arantzazuz aparte, ba al zenuen harremanik euskaltzaleen munduarekin?

A.V.— Beno, hor askok aipatzen dute Krutwigekin izan nituen hartue-manak. Eta beno, gauzak ez dakit ka-

sualidadez edo nola izaten diren baina ni orduan nire teologiazko tesisa inprentara eramateko asmoz eta asko ibiltzen nintzen Bilbotik, eta orduan irakurri nuen egunkarian «Krutwig jaunak sarrera hitzaldia egingo du Euskaltzaindian» (orduan Euskaltzaindia zegoenik ere ez nekien) eta entzutera joan ez banintzen ere, gero kobentuan listina hartu eta begiratzen hasi nintzen eta hantxe aurkitu nuen. Deitu nion eta hala izan ziren gure lehen hartue-manak. Orduan bera hasi zen Euskaltzaindia apur bat bizten, Azkueren baimenarekin, eta lehenengo urgazle egin ninduen eta gero euskaltzain oso eta hori Krutwigi zor diodala ezin dezaket ukatu. Nik, bestalde,

Krutwig jaunagan gauza berri bat ikusi nuen (hori ere, bakoitzari berea eman behar zaio). Ordurarte euskal literatura eta euskal mundua piska bat baserritasunean edo sartuta zegoen, ezta? Eta bazetorren berria zen zer edo zer, eta ikusi horretan arrazoiak zeukala. Euskara zerbait izango bazen zabaldu behar zizkiola bere ateak munduko kulturari eta orduan hitzak ere behar zirenean kanpotik hartu behar zirela. Niretzat sorpresa bat izan zen.

A.— Euskararen batasunaren asmoa ere orduan hasi zen berpizten, ezta?

A.V.— Izan ere, euskaltzain oso egin nindutenean sarrera hitzaldia euskararen batasunari buruz egin nuen, eta Krutwigek berak egin zuen erantzuna. Nik nerea egin nuen baina gero hasi zen bera piska bat mitin modura (nik ez nekien zer esan behar zuen) eta erasoak egiten zituen Elizaren kontra baina jende guztiak ulertzen zuen, errejimenaren kontra zihoazela. Jendea txaloka hasi zen, mahaiburu zeudenak haserretu ziren. Nik ez dakit nola ez ginen joan denak gartzelara egun hartan.

A.— Hori zein urtetan izan zen?

A.V.— Hori? 1951ean gutxi gorabehera.

A.— Eta hortik Arantzazuko Biltzarrerara arte, ezta?

A.V.— Gero Euskaltzaindian urte askotan egon naiz euskaltzain bezala, hilerio joaten nintzen batzarrerara. Urte txarrak ziren, gauza handirik ezin zitekeen egin baina beno, ahal izena egiten zen. Eta gero, badakizue, 68ko kongresua hemen Arantzazun egin zenean, batasuna dela eta ez dela, orduan 'h'aren arazoaren izan ziren zenbait arazo eta beno, azkenean kongresuaren agiria izan zen Euskaltzaindiak begi onez ikusiko zuela hat-xea hartzea —behintzat bokaleen artean—, baina hori utzi zen experimentu gisa hamar urteko epean aber zer harrerara zeukan horrek. Zortzi urte bete zirenean Begarako Kongresua egin zen, eta hantxe ikusi zen nahiko onartua zegoela kontu guzti hori.

A.— Nola bizi zenuen zuk batasunaren kongresu hura?

A.V.— Gogoratzen naiz Euskaltzaindiaren 50 urteurrena zela eta, zerbait berezia egiteko asmoa zegoenez Arestik proposatu zuela ea zergatik batasunari buruz. Hala onartu zen gaia, baina kongresua egin baino lehenago ikusten zen bazetozela sesioak. Txostena prestatu zen, eztabaidak izan ziren baina gero kongresua bukatu zenean, jendea zain zegoen,

«Salbatore Mitxelenaren eragina
fuerte sentitu nuen. Gero,
Krutwigekin izandako
harremanak aipatzen dituzte
askok»

«Kanpionek, Azkuek eta
Broussainek ere ikusi zuten
Euskara Batuaren beharra. Ez da
beraz urteotan asmatutako ipuina»

eta euskaltzain osoak hor kuartotxo batetan nik bildu nituen zer erabaki hartzen zen erredaktatzeko. Ni han nengoen baina nik ez nuen idatzi. Gero jendeari irakurri zitzaion, txalotu zen eta hantxe bukatu zen guztia. Gerago etorri ziren istiluak. Handik urte t'erdira edo hasi ziren, erabakiak Euskaltzaindiko agerkarian azaldu zirenean.

A.— Gaur egunetik begiratuta nola ikusten dira orduko istilu haiek?

A.V.— Gauza onartutzat bezala ikusten dut nik gehienetan. Nik uste gauza horiek pasatu direla ja, zorionean eh! Euskararen Batasunarena gauza zaharra da. Euskaltzaindia sortu zenean eskatu zien Kanpioni eta Broussaini txosten bat egin zezaten horretaz. Eta egin zuten, ona gainera. Baina laister konturatu ziren egoera ez zegoela heldua, ez zela ordua...

A.— Eta arazoa baztertu...

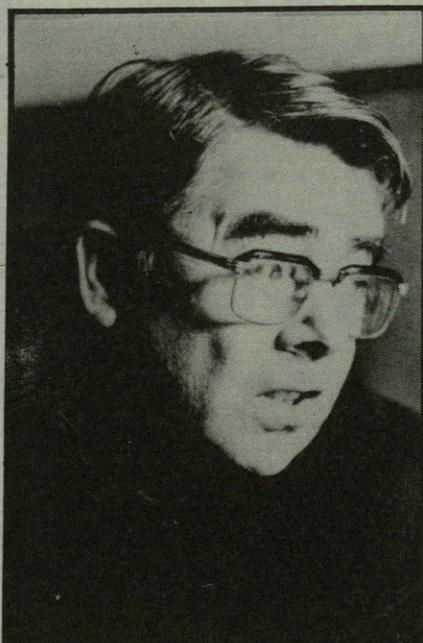
A.V.— Ez zuten sekula baztertu arazoa. Azkue bere bizi guztian egon zen bere asunto horrekin, «gipuzkera osotu» horrekin. Beti zeukan asmo hori, baina Euskaltzaindiak Euskaltzaindia bezala gerorako edo utzi zuen gai hori. Izan ere baserri-giro batean bizi zen orduan Euskal Herria, eta hor ez da erraza horrelako asmoak aurrera ateratzea. Euskara batu hori nonbait ikasi behar da eta eskolarik ez bada... Nola joango zinen nekazariarena batuaren asuntoarekin... Bere txokoan bizi da hori, eta berea egiten du.

A.— Pertsonak ordea zerbait egin nahi zuten.

A.V.— Bai, bai. Broussain, Kanpion, Azkue... konturatzen ziren jaun haiek euskararen batasuna behar zela. Ez da azken urte hauetan asmatutako ipuina batzuk esaten duten bezala. Bizi bizirik zeukaten problema hori Euskaltzaindia sortu aurretik ere. Iragan mendearen bukaera eta honen hasierako kontuak dira hauek.

A.— Euskaltzaindia sortu eta gerra pasa arte ez zitzaion heldu gai horri, ez?

A.V.— Egia da gerraondoko garaian

Krutwig izan zela berpiztu zuena. Bera gogor zebilen Lapurtar klasikoa izan behar zuela hartu behar zena. Horretan zegoen eta horretan dago orain ere. Esan behar da hitzen kontuan ere purismo antzeko bat zegoela,

ate hertsia bat, eta Krutwig bera hasi zela esaten kanpoko hitzak hartu behar zirela. Baina nik uste dut Krutwig berak ez duela onartzen orain dagoen uholde hau. Beste muturrera joan gara orain, eta gaztelaniatik edozein hitz hartzen dugu, rra! sartu, dagoen bezala. Krutwig sekula ez da izan horrelakoa. Nik uste dut meritu handia izan duela gizon horrek: behar ziren zenbait gauza esan zituen.

A.— Dena dela Euskararen Batasun horretan gehiena egiteko dago, ez?

A.V.— Bai, bai. Eta ezin daiteke goizetik gauera egin hori. Hori lan handia da. Orain gabiltz Euskaltzaindian maileguzko hitzen arazoarekin. Hitzak hartu behar dira. Zenbateraino? Hor matematikak ez dute balio. Euskaltzaindia ez da nor gauzak matematikoki erabakitzeke. Neurtzeko erraz ez diren gauzak dira. Baina hartzekotan, hartu behar direnean, nola hartu? Horretaz nahi du Euskaltzaindiak zerbait esan. Eta ez dakit lortuko dugun. Borrokan gabiltz geu ere gure batzarretan.

A.— Hatxearena eta aditzarena erabaki zirenean ere izango ziren ba istiluak.

A.V.— Askokosta zen erabakitzea. Baina ondo estudiatu ondoren egin ziren. Bost lista egin behar izan genituen hatxearen asuntoan.

A.— Eta hala ere gauza dexente erabaki zen garai batean.

A.V.— Ez pentsau, ez pentsau. Hori esaten da baina Arantzazuko Batzarrean, esatebaterako, zer egin zen han? Begi onez hartu hatxea egoaldean erabiltzea. Baina handik hamar urtera erabaki zen herriak onartu zuela ikusi ondoren. Hitzez hitz erabaki behar zen, eta lan handia ematen du horrek. Orain gauza bera dago maileguzko hitzekin. Beraz, problemak zailak dira, eta orain ez dela denbora asko Azurmendik eman digu jorraldi bat Euskaltzaindiak ez dituela gauzak egiten eta gauzak egin behar direla eta... Bai, baina kontuan euki behar dugu gauzak ondo egin behar direla, ezta?

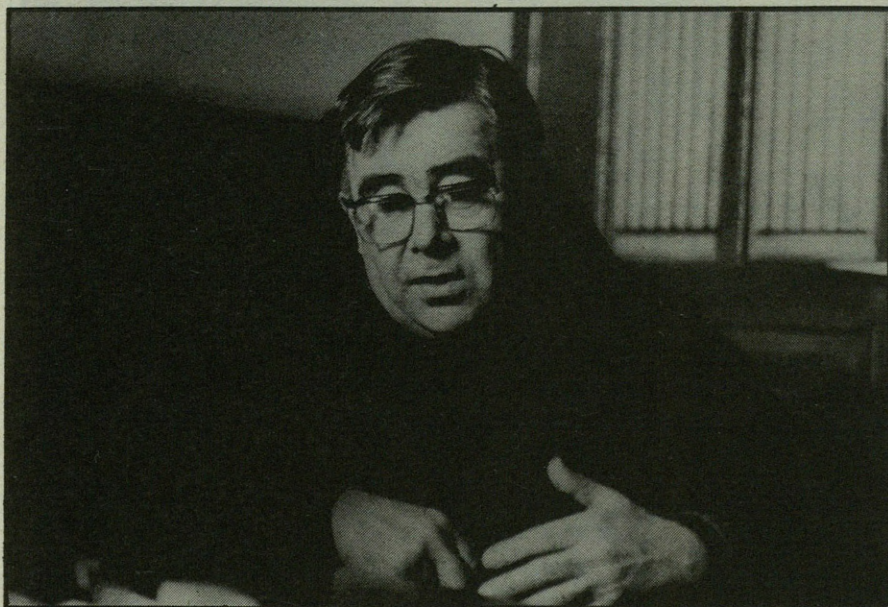
A.— Beraz, Euskaltzaindia ez da ari motelegi jokatzan.

A.V.— Bueno, motelegi...ba, bueno, ba guk bi ihardunaldi egin ditugu. Problema guzioriek pasa ditugu goitik behera, hainbeste txosten entzun, eztabaidatu eta ni pasatzen ari naiz hori dena batzarretara. Erabakiak hartzeko. Zer pasako den? Hori nere eskuan ez dago. Zortzi edo hamar puntu izan-

A.— Maileguzko hitzetaz aparte zein dira Euskaltzaindiak premiazkoen jotzen dituen arazoak?

A.V.— Ez dugu horretaz ezer esan baina Gramatikazko Kongresua izango dugu aurtengo irailean Iruñean. Gramatikako Batzordea asko mogitzen da nahiz eta kanporako ez atera lanak. Euskaltzaindian komisiok autonomia dira. Batzordetan egiten da

«Euskaltzaindia ez da nor gauzak matematikoki erabakitze»

Soseguz egiten ditugu gauzak Euskaltzaindian

«Batasunarena gauza onartutzat ikusten dut gehienbatean»

go dira eta horietako bat erabaki zen lehengo batean. Egia esan 'dejando pelos en la cartera' baina hobetu egin zen. Orain bigarrena tokatzen da. Azkenengoan mahai gainean utzi zuten. Zorrozkari hartu zuten. Denon onerako da gauzak ondo egitea, ezta? Soseguz egin behar dira, denak entzun...Nik nahi dut egin daitezen eh! Nere eskuan ere ez dago eta gauzak ezin dira askotan behartu.

A.— Eguneroko lanean ordea, irrati, telebistan, gauzak erabakita egotearen premia ikusten da.

A.V.— Bai, egia da. Horretan arrazoiak duzue. Nik ere esaten dut hori askotan. Baina aduanatik pasa behar dira gauzak.

lan. Batzuk arinago eta besteak mote-lago, baina nik ezin dezaket hori gehiegi behartu. Horko buruak egingo du. Institutuzio batean ez da erraza izaten hori gehiegi mogitzea. Beti izaten da geldoa. Bere legeak ditu. Gorde behar ditu, eta ezin dira gauzak aurrera atera aduanatik pasatze gabe. Baina Kongresu Handi bat antolatu du Gramatikazko Batzordeak. Gaia «Perpau Bakunaren Sintasia» izango da. Konposatuak kanpoan geratzen dira. Baina hainbat gauza dago euskal gramatikan aidean...Baina ezin erabaki estudiatu gabe. Kongresua horretarako da. Gero erabakiko da erabaki daitekeen neurrian. Dena ezin daiteke erabaki ere. Beraz, ez garela mogitzen,

ba nik ez dut uste hori egia denik. «Lekukoak» ere egiten ari gara. Atlas-a, amets zaharra. Zortzi hamar urteko gauza izango da. «Iker» bilduma gero...Egin egiten dira gauzak. Jendeak ez du jakiten gero zer egiten dugun, eta esaten du ez dugula ezer egiten.

A.— Gauzak egin eta jendeak ez baditu ikusten zerbait gertatzen denaren seinale, ez?

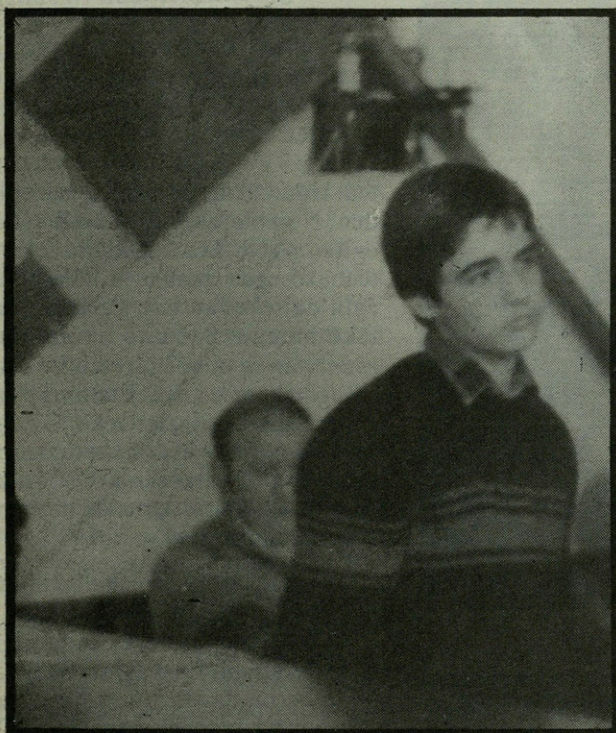
A.V.— Gure idazkariak, Satrustegik, esana du «tenemos producto y no sabemos venderlo». Hori egia da. Ez gara gehiegi arduratzen periodista bat deitzen edo. Ez nuke esango gauzak ez direla egiten. Egiten dira. Eta ni goizetik gauera lanean nago. Ez dudala ezer egiten? Ziudadean gehiago egingo nukeela? Ez dut uste, Esatebaterako, Perpau Kausalei buruzko liburu bat prestatzen ari naiz. Hartu idazle zaharrak eta ikusi nola erabili dituzten. Hori bakarrik, badakizue zer lana den? Noiz aterako dut? Ez dakit, baina egiten nabil. Eta horrelako leku batean, sosegua daukazu leku batean, egin daiteke lan bat. Ez dakit beste leku batean. Sartuko banintz mila asuntotan ez nuke horretarako izango sosegurik, ez astirik. Eta hori bezala gauza asko dago aztertzeke. Guri gertatu zaigu tradizioa baztertu egin dugula. Eta beharrezkoa da tradizioa euskara sustraitik ikasteko, aztertzeke eta ezagutzeke.

A.— Euskal Filologiako fakultateek eta, ez al dute laguntzen horretan?

A.V.— Bueno, beren lana egingo dute. Oraindio Euskal Unibertsitatea sortu berria da eta goizetik gauera ez dira gauzak inprobisatzen, ezta? Denborarekin... nik uste dut jendea badatorrela, baina denbora eskatzen dute gauza hauek. Esatebaterako, Euskaltzaindiak zelan erabakiko du kausalak zelan erabili behar diren euskaraz monografiarik ez badago horretaz. Ezin da. Horretarako egin behar da monografiaren bat. Ni nabil bekozer egiten. Ez dakit ongi ala gaizki egingo dudana. Kausalakin hasi naiz, baina badakit hor eremu askoz ere zabala goa dagoela aztertu gabe. Baina nik dena ezin dezaket egin. **A.— Badago beraz lana.**

A.V.— Lanik ez da falta. Batzuk presa sartzen digute baina ondo egin behar dira gauzak. Badira presio taldeak, baina Euskaltzaindiak ezin du inoren morroi izan. Denok, edo gehienok onartzeko moduko erabakiak hartu behar dira. Bestela bere prestijioa galduko luke Euskaltzaindiak.

JON SARASUA BERRIZ TXAPELDUN, ARANTZAZU LOIDI BIGARREN

ZALDUBI

Otsailaren 25ean ospatu zen Leniz Bailarako V. Txapelketa. Apozagako auzoan dagoen elkartean bildu ziren finalera iritsitako zortzi bertsolariak, heuren abilitadeak agertzeko. Honako hauek suertatu ziren aurtan: Felix Iñurrategi, Iñaki Sarasua, Joxe Ramon Beitia (Apotzagako alkatea), maximo Letona, Jon Iñaki Isazelaia, Iñaki Plazaola, Jon Sarasua, eta Arantzazu Loidi.

Aurtengo txapelketan hemezortzi bertsolariek hartu zuten parte, eta finalerako zortzi aukeratzean, Almen eskolako bost gazte sartu dira, iaz baino bi gehiago: Arantzazu Loidi eta Felix Iñurrategi. Aipatzekoa da San Migel anaietatik inor ez pasatzea, baina gauzak honela gertatu ziren aurtan.

Epaimahaiean hauek ziren: Aita Begiristain, Krux Azkarate, Mendiza-

bal eta Lazkano bertsolariak, eta Manu Oruesagasti.

Binakako saio antolojikoak

Ohiturari jarraikiz, bakoitzak agur bana botaz hasi zen txapelketa, eta ondoren binakako lanari ekin zioten. Lehenik bikoteko bakoitzari puntu bana eman zion gaijartzaileak, ba-

koitzak bertso bana osatzeko. Gero biak ofizioka jarri zituen. Eta azkenik bakoitzari lau oinak eman zizkion bertsoa osatzeko.

Ofizioan paper hauek bete zituzten: Lehenengo bikoetan Iñurrategi «tiroa botatzera doan eskopeta» zen eta Iñaki Sarasua «Kañoi gainean jartzen den usoa». Bigarrengoan Beitia «neska «modelo» bat» zen, eta Letona «margolaria». Hirugarrengoan Isazelaia «jaio nahi ez duen haurra» zen eta Plazaola «haur hori jaiotzea nahi duen ama». Eta laugarrenean Jon Sarasua «etsipena» eta Arantzazu «esperantza».

Saio honetan bertso antolojikoak entzun ahal izan genituen, baten eta bestearen ahotik. Binakako lanaren ondoren kartzelako gaia izan zuten:

Gai bat bertso bi botatzeko eta azken puntu bat bertsoa osatzeko. Gaia: Bi-hotza zen. Saio honetan bertso bikainak entzun genituen.

Bigarrena erabakitzeo desenpatea

Kartzelako gaia egin ondoren epai-maikoak bildu ziren eta bigarren eta hirugarrenaren artean desenpatea zegoela esan zuten. Bi hauek Iñaki Plazaola eta Arantzazu Loidi ziren. Leon kastilo eginda Arantzazuri tokatu zit-

zaion lehen.

Desenpate honetan ere ez zen gehiegi argitu eta erabaki zuten Plazaolari bertsoz onenaren saria ematea eta Arantzazu bigarren.

Eta dudarik gabeko txapelduna Jon Sarasua. Horrela hirugarren aldiz jantzi zuen txapela. Lenizko Bailarako 1984.eko txapelketan.

Beitia eta Letonak egindako saioan, Beitia neska «modelo» bat zen eta Plazaola bera margotu nahi zuen margolaria.

Beitia

Margolaria etorri zera
une honetan honuntza,
jakin nahi nuke zu zerk ein zaitun
gauza horretara bultza,
nere gorputzai zuk begituta
orain behetik goruntza,
seguru nago zuk ez dezula
hori bilatuko hutsa.

Letona

Neska eder bat da rubia hauxe
ta gainera «modelua»,
berau aurrean hartu eta nik
egin nahi nuke margua,
eztabaidatan hemen gabiltza
egin ezinik tratua,
hankak arinak daduzka baina
burua arinagua.

Beitia

Ezin nezake ondo konpondu
ni margolari honekin,
hau azaldu zait ni pintatzeko
holako aitzakiakin,
baina abildade haundirikan
honek ez du pintzelakin,
xirri egiten hobeto daki
bere esku zakarrekin.

Letona

Neska nahi nuke nik gaur zurekin
tratu on bat egitia,
zu bikinian jarri ta gero
margo eder bat eitia,
espozizioa eraman da
han kuadro bat jartzia,
ta horren truke emango dizut
bi hilabeteko saria.

Beitia

Bi hilabeteko saria zuk
neri agindu kolpetik,
horrelakon bat zeukazula
pentsatzen nuen aurretik,
nahi badezu margotu idazu
neri ipurdi ta titi,
baina formalidade piska bat
gastatu behar da beti.

Letona

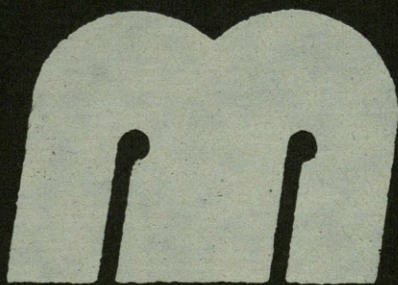
Neska eder honek jarriak dizkit
neri hamaika endrero,
inola tratuik egin ezin da
hortxen nabil egunero,
sasoi onean nola dagoen
ta gorputza dauka bero,
eskua zuri ipiniko 'izut
margua egin da gero.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

UZEIk BBBrako textuliburua

HISTORIA GURE BEGIEKIN IKUSITA

Azkenaldi honetan UZEI argitaratzen hasi den textuliburuaren artean, eta besteak gutxietsi gabe, deigarri egin zaigu Batxilergo Balioaniztun Bateratu edo BUPeko lehen kurtsorako argitaratu duten Historiako textuliburua. Azal dotorea eta barne aldea ere txukuna eta argazki ta grafikoz gainezka. Taxutzeko garaian izan duten medio eskasia ezagutuz, gaztetxoentzako lortzen den erabilgarritasuna mirestekoa da.

Liburuaren orijinaltasuna da liburu honetaz azpimarratu behar den lehen ezaugarria. Malores Etxeberria, Iñaki Gonzalez de Garai, Juan Ruiz eta Alizia Sturtze dira liburuaren egileak, Manolo Martínez Iturralde marrazkilariaren laguntzarekin. Lau egileen artean egin da liburuaren plana, idaztea eta baita textuen montaketa ere, euskara aldetik Joseba Intxaustik textuak orraztu dituelarik.

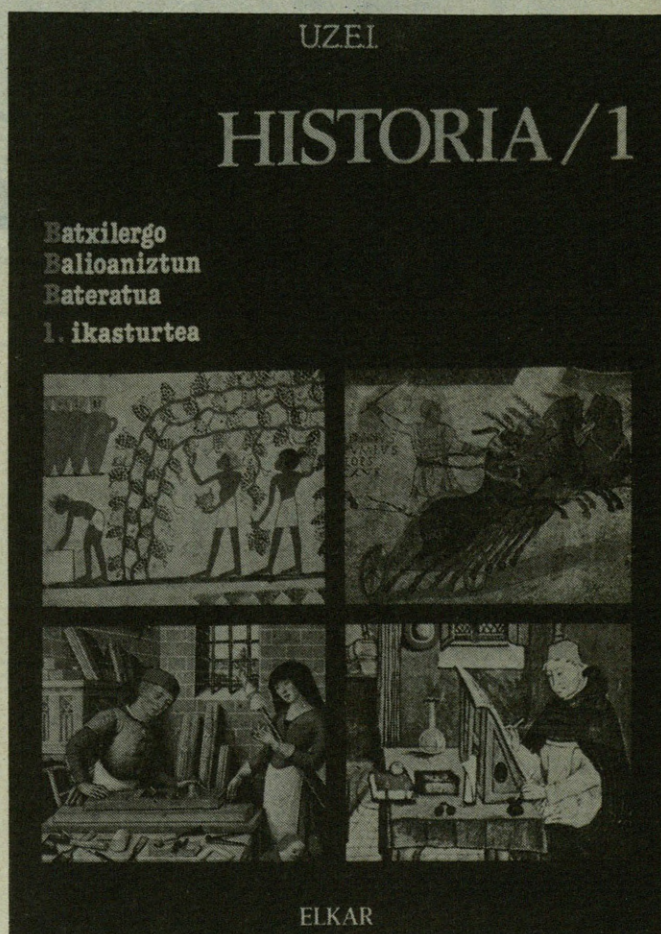
Erdarazko textuen itzulpenak egiteak konplikazio gutxiago dakarrela aitortzen ziguten egileek. «Errazago, posibilitate gehiagorekin eta kolore eta bestez hornitzeko errezasunez. Baina ezin dugu ikuspegia galdu: kanpoko argitaletxe haundiek negozioa bilatzen dute, planteamentu horrek euskal kulturarentzat esan nahi duen guztiarekin. Euskararen egoera ez dago sare horietan sartzeko. Prozesu hori hemendik kontrolatu behar da, bai euskararentzat eta bai gure nazio kulturarentzat textuliburuak garrantzitsuegi dira monopolioen itzulpenetan erortzeko».

Jakina da baita gure ikas-

toletan ere textu espainolen itzulpenak erabiltzen direla. Ez dute lan talde honetakoek errore horretan erori nahi izan; berak ere Historian lizentziatuak izatean, irakaskuntza arrotz batek euskaldunari ezartzen dizkion mugak beren haragitan nozitu dituztelako. «Baina textu liburu orijinal bat egitean ere muga aurrean duzu: programazioa bete behar duzu. Horregatik, liburuaren onartu dezaten programazioa betetzeaz aparte, Euskal Herriari dagokion beste zenbait gai ere landu dugu».

Dirurik ezaren obsesioa

BBB edo BUPeko gaztetxo batek historiari, beste edozein gairi bezala, gusto pittin bat aurkitu diezaion irakurgaiak oso itxuroso behar du atera. Hemen egiten dugu topo txanponen aferarekin. «UZEIren babespean egin dugu lana, eta ordu libreak aprobeztatuz sekula burutuko ez genuena hola egin ahal izan dugu. Baina argitaratzeko orduan posibilitateak gure eta azken finen baina UZEIren eskue-

tatik kanpo daude; argitaletxe batek behar du plazaratu, eta tirada motxeko liburu batetan... ezin dela zorretan sartu».

Ondorioa nabari zaio liburuari. Fotokonposaketa erabiliz, adibidez, izugarri irabaziko zuen liburuak irakurgarritasunean. Ez dezagun esan koloreak erabili izan balira. «Baina honetan Euskal Herriko agente publikoek utzikeria haundi bat agertzen dute. Eta subentzio kaxkar horiekin euskaraz

ikasten duten haur eta gazteak apunte itxurazko ladri-luak erabiltzera kondenaturik daude, erdaldunak askoz ikusgarriagoak izanik».

Bati bururatzen zaio ehun mila pezetaz fotokonposaketa erabili ahal izanzen zela, edo gehienekoz jota ere berrehun milaz. Baina gure ikasleak besteen pare jartzea «litxarrerria» irudituko zaio zenbaiti. Makina bat bider esan duguna: milioi gutxiko inbertsioak eskatzen dituela euskal kulturak!

Gure historia geure ikuspegitik irakatsi.

«Baina ez da liburu atseginagoak egitea bakarrik. Pedagogia ere landu behar da. Ezin da bigarren mailako kultura bat aurrera atera inguruko hizkuntza indartsuekin erabiltzen den baino pedagogia txarragoa erabili. Horretarako ordea irakasleei ere beste bitarteko batzuk jarri behar zaizkie, euskara alor bakoitzean trebatzeko ahalmena, materialak... Medioak jarri eta gero, hori bai, fruituak esijitu».

Matalaz baino lehen Viriato

Baina material eskasiaz mintzatuz gure eskola ta ikastoletan hurrek ikasten duten historiaren benetako trajeria ilundu genezake. Izan ere, ze historia klase irakatsi behar diegu Herri honen kondaira landu gabe badaukagu, eta gure historiografia bakarra Orreagako gudua bezalako bi gertakizunetara mugatua badago?

«Eta zirkulo ero batean sartzen gara horrela, uni-bertsitatetik hasita datorren gurgila batean: Euskal He-

rriko eskoletan geure programazio bat egiteko ahalmenik ez dugu. Hegoaldeko hiru probintzietan batetik eta Nafarroan bestetik diren autonomietaz bakoitzak bere eritzi politikoa eduki lezake, baina gure historia, Herri bezala kondairan zehar eraman dugun dinamika, programazioetan agertzen ez bada... BBB edo BUPeko 3garren kurtsoan 'Historia de España' besterik ez da ematen».

Guraso patxadatsuari agian ez dio askorik axola izango, baina Estatu batek irakaskuntzaren programazioa bere eskuetan hain kate gogorrez lotzen duenean, hor asko jokatzen den seinale da. Hizkuntzaren inplikazioak begi bixtakoak bad, biharko euskaldun helduen kontzientzia eta heziketan bere leku garrantzizkoa du Herri honen kondairaren ikuspegi egoki bat edukitzeak.

«Horretan arriskua kristorena da. Estatu espainolak eraman duen dinamikatik aztertzen da guztia, gehienez ere Euskal Herriari leku bat

utzia. Ez al da hori hausteko ordua? Nazio bat baldin bagara, inguruarekin lotuak baina nazio bat, geure bilakaera behar dugu ikasi, geure ikuspegitik. Bestela zuk esango diguzu zer aurrerapen klase egiten dugun gure haurrei Vicens Vivesen textuliburuak euskaraz sartzearekin. Besteren ikuspegia eman, eta haurrei beren defentsak anulatu».

Euskal Herria ala Josafaten baratza ala Jauja?

Galdezka ari den honi zentsuraren beldurra adieraztea bururatzen zaio. Alegia, euskara batua onartzean hainbate ixtilu izan bada, gezurra badirudi ere oraindik gure ikastoletan erlijioaren gora beherarekin ixkanbilak sortzen badira, AEKren aurrean Eusko Jaurlaritzak duen aprentisioaren erdia baino gehiago ezker abertzalearen inguruko mugimendu bat izatetik badator... Eta izenpetzen duen honek badaki ziur

Euskal Herrian zentsura kasuak gertatzen ari direla. Ez bait da egia guztia esan behar, gezurrak baino kalte gehiago egin ez dezan, xehetasunak ixilduko ditugu. Baina jakin beza irakurleak beste egunen batean gauzak aterako direla: liburuak zentsuratzen direla, beste liburu batzuk ikastoletan boikoteatzen direla... Madrilen bultzada, edo nazionalismoa merkatarien esku uztearen arriskuak.

Historia textuliburu hau egin dutenek, hala ere, alde horretatik oztoporik ez dutela izan dioskute. Ez da ahaztu behar, bestalde, hau lehenengo tomoa dela, XVI. mendea arte heltzen delarik, eta hor beti ere errezagot da lan egitea.

«Ez, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza sailak onartu du eta alde horretatik arazorik gabe ibili gara. Hala ere gure erreparatze eta kezkak badiugu, hainbat jendekin mintzatzean. Alegia, Euskal Herriaren historia oso polit margotzea nahi luketela hainbatek. Sabino Aranaren eraginez, behar bada, hemen euskadunon artean denok anai gisa moldatzen ginela eta klase borroka eta kalte guztiak kanpotik inportatuak balira bezala. Baina kasu eman behar dugu. Beste alderdietan bezala, gu ere Europa bait gara, hemen ere klase arazoak izan dira, eta istilu gogor askoak ere bai».

Ez daukate lan makala gure historigile-irakasleek. Batetik, txobinismo espainolari kontra egin behar, baldintza txarretan eta irakaskuntza programetan autonomiarik ez dagoela, biharko euskaldun helduek nazio kontzientzia garbiago bat izan dezaten. Eta bestetik gure iraganaren ikuspegi «ikutu» eta «goxatu» bat ematen saiatzen diren nazionalistak. Ez daukate lan makala. Ilusioak mamitzeko aukerarik emango al diete.

ARTASO.

Josu Landa eta Josemi Zumalabek elkarrekin burutu duten liburua ezohizkoa dugu euskal letren (eta baita liburugintzaren) panoraman. Iaz sortu zen SUSA Sailaren hirugarren liburu honek sorpresa bat gordetzen du horrialde ba-koitzaren baitan, izenbu-ruak berak idarokitzen duen kontradizkioa eta arrarotasuna bait da liburuaren on-dorioa.

Alde batetik gai finkatu baten inguruan aritzeak, gai baten inguruko barazioen aurrean gaudela sentiaraz-ten du. Baina guztia pintze-lada txikiz burutua dago. Amodioa da gaia, eta amo-dio hori espresatzeko ipui-nak, poemak eta marrazkiak erabili dituzte. Hala ere, amodioaren literatura eta marrazkigintza ilun batean aritu dira egileak, armonia orekan oinarritzen da, pre-zeski irakurlearengan desoreka edo ezustekoa sortzeko.

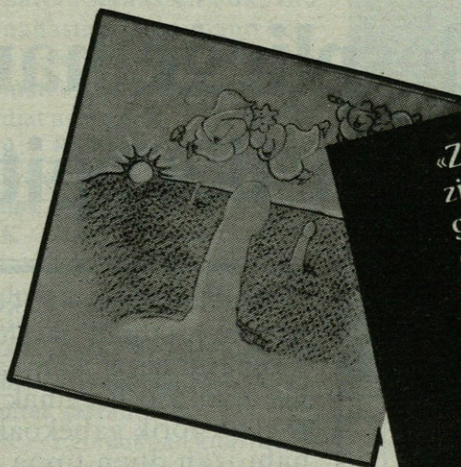
Agian mania hedatu ba-tengatik izango da, baina badirudi «Ipurtargi Beltza»-ren oinarria ipuinak di-rela. Josu Landak, laburki eta zuzenki eskeintzen diz-kigun istorioak. Horrek es-taltzen dizkigu begiak libu-ruaren beste bi elementuen aurrean: poemak eta ma-rrazkiak.

Amodiozko Marrazkiak

Josemi Zumalabe ma-rrazkilari jostalari bat dugu, zenbait kasutan ironiaren bidetik abiatuz, bere ma-rrazkiek daukaten kuttunta-suna galtzera iristen bada ere.

Hain zuzen, liburu hone-tan, bere marrazkien klasifi-kazio arbitrario bat egin daiteke: seksuzkoak, maita-garriak eta neutroak. Sail-kapen honen lehen atale-koak dira helburua gutxien lortzen dutenak, topikoeta-tik hurbilegi bait dabil, ho-

«Ipurtargi Beltza»

«Zenbat haragizko bidaia ditu zu zilborrean artxibaturik?»
galdegin zizun zuzendari izpiritualak,
euliaren ipurdia ikutzen zuen bitartean.
Zuk ez zenion erantzun noski
eta sortu zitzaizkizun kantuek
ilunabarraren bizkarretan arkitu zuten
plazerra,
edozein ilunabar madarikaturen azpian
arki bait daiteke jainkoen plazerra.

rrek marrazkiaren tajuketa-ri zipitzik kendu gabe, esan nahi da, ez dutela besteak bezainbat harritzen, liluratz-en. Besteetan bait dauka Zumalabek bere terrenoa, trazoaren singletasunean, eszena bati indar maitaga-rria eranstea, edo ekili-brioarekin jolasten duenean lehen ideia bati garapena emanez posibilitate bila. Es-tilo ugari darabil, eta horrek agian ipuinek duten batasun bat galerazten diote, poe-mekin bezala, urritasunaren sentsazioa geratzen delarik.

Amodiozko Poemak

Urritasunarenaz gain, bilkura honetan poemak ere ez dira ongi libratuak ate-ratzen; moztasunean, kon-partsaren papera tokatzen zaiela dirudi, ze bukaeran agertzen diren zenbait poe-metan ezik, egileak ez du lortzen indarririk lerro gutxi horietan. Askotan dirudi, hitz eta esaldien konbinake-ta batera mugatu dela figura estrainoak sortzeko.

Amodio guztiek (baita narzisistek ere) eskatzen du-ten bitasun hori mantentzen

da poema sail guztian zehar, eta sinbolo, batzutan ezku-tuegien bidez, mundu apo-kaliptiko antzeko bat sort-zen da, kasu honetan, mai-tasuna desesperaziokoa bi-hurtuz, espaloi ondolik doan kanaltxo nardagarrian edana balitz bezala.

Azken finean, egileek ezarritako zenbakitxoei ka-surik egin gabe irakurriz ge-ro poema guztiak errezkari, bestelako osotasun bat na-bari da; eta hori, liburu-ko parterik sendoena, ipuina, oso sendoa delako, efektista nahi bada, baina teknika baten erabilpenaz lortutako efektoa, efekto multiplika-tua.

Amodiozko Ipuinak

Ohitura kontua ere izan-go da. Ipuinetan amodioa aipatzen da, baina ez amo-dio gardena, subamodio be-zala ezaipatuak, edo txiste-tan aipatuak soilik, diren si-tuazioak eta gertaerak kon-binatzen dira Bibliaren bi-tartez kristautasunak eza-gutzero eman dituen zenbait istorioren berrinterpretape-nekin.

Sanson eta Dalila, David eta Goliath, Kain eta Abel, etabar horien istorioa kon-tatzean Landak ba du ben-tajarik, hau da, istorio eza-gunak direla, eta klabeak ezagutzen dituen irakurlego bati kontatzerakoan erraza-goa da efektoa lortzea. Hau ez da gutxiespen bat, alde-rantziz, klabe hori ezaguna ez den ipuinetan lortutakoa goraipatzeko esaten dut besterik gabe. Eguneroko-tusenean situazioetan maji-kotasuna lortzen du, laburra eta ona izatea bitan ona de-lako horri kasu eginez edo.

Ipurtbeltz Argia

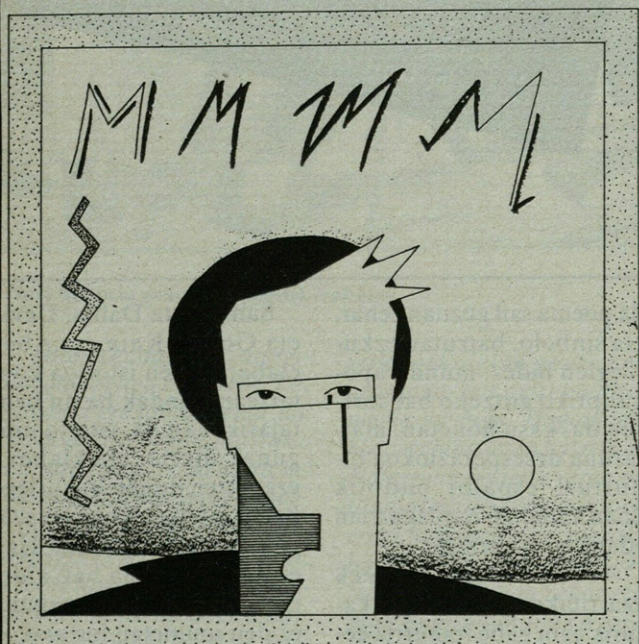
Behin baino gehiagotan irakurri eta begiratzeko bi-txia dugu beraz liburu hau, eta baita modu batera baino gehiagotara irakurri daite-keena.

Estetika ilun edo triste bat lortzen duena, baina, bes-talde maitagarritasuna gal-du gabe. «Amodioaren errainu intimoan/debekatu-rik dago amodioaz hitze-gitea» eta. ●

MAK.

Kaki M-ak eMeeMe bere eLePeaz

«Ez da medio despliege handirik behar gustoko musika egiteko»

Duela sei urte «Laket» taldean aritutakoa 'dibertsio moduan', «talde batean jotzeagatik eta eszenario baten gainean egoteagatik. Honelako historiak oso atseginak dituk. Gustokoak. Inongo pretentsiorik gabekoak», txikitatik musika egin nahi izan duen tipoa dugu Kaki hau. Gaztea. Flekiloen atzean ezkututzen dena. Sensibiltate fina sumatzen zaiona. Euskadi Irratian lokutore gisa dabilena eta egin nahi zuen diska egin duena I.Z. diskaetxeko estudiotan: M M M M.

Kaki.— Hau gauza serioago bat duk. ja hemen beste gauza batzuk planteatzen dizkiagu: aspaldidanik buruan zebiltzanak baina inoiz egin gabekoak. Dibertitzeko egiten genian orduan nahiz eta zerbait pertsonala egiteko asmoa beti izan. Horregatik duk diferentea «Laket»-en egindakoa eta diska honetakoa.

ARGIA.— Gauza serio bat beraz.

K.— Serioa...Ondo pasatzen diagu, baina hombre, beste pretentsio batzurekin. Landua, gu gustora gelditzeko berria den gauza bat, piska bat beste eremu batzuk ikutuz musika aldetik...

A.— Ze eremu dituk horiek?

K.— Buff! Ba eremua estudioa duk, eremu fisiko hori, ez? Hasieratik kantak ez dituk oso konbentzionalak, hori egia duk. Ez dituk beste mundukoak, nere ustez kanta guziok oso sinpleak dituk. Ez ditek gauza arrarorik, baina ikuttu pertsonala edo zerbait berezia baditek. Eta estudioan, pista denak hartu, hasten haiz gauzak nahasten, beste kon-

posaketak egiten, eta konturatzten haiz bost edo sei doinu hartu eta hari baten barruan giro bat sortzen duk.

A.— Ze elementurekin jolas-tu duzue estudioan diskoa egiteko?

K.— Ez zegok ezer arrarorik. Kitarra, organua -feritan erabiltzen diren horietakoa-, baxua, perkusioa eta boza. Ez duk medio despliege izugarri bat behar gauza sinpleak eta hire gustokoak egiteko. Dauzkagun medioak guztiz konbentzionalak dituk, baina horien erabilpena ez duk batere konbentzionala izan.

A.— Produkto + berri — hau ateratzeko ze iturritatik edan duk?

K.— Denetatik. Baina beti esaten ditek talderen bat daukaala erreferentzia moduan. Bah!, pentsa ezak, hamasei urterekin Jokin eta Josurekin jotzen nian; eta Lete eta hauek...garai hartako denak aditu dizkiat, eta gaur irratian pentsa ezak zenbat entzuten ditudan egunero. Eraginak egongo dituk baina ni ez nauk horretan geratzen; hori pentsatzen.

A.— Entzun. Eta jakin? Musikaren hizkuntza ere ikasi beharra zegok. Kontserbatorioak...

K.— Kontserbatorioan oso gaizki erakusten da musika, oso oso gaizki. Baina bueno, laguntza bat duk musika irakurtzeko. analfabetoa ez izateko musikan. Baina ez zioat orain garrantzia handirik ematen, alde batetik egiten dudan musika sinplea delako, eta ez zioat gaur egun birgeria eta birtusismoari inolako inportantziarik ematen. Orain, izugarriko garrantzia dik instrumento bat jotzen jakiteak. Estudioak ez dik inolako milagrorik egiten, tipo batek ez badaki jotzen estudio batek ez dio soinu onik aterako. Oso garrantzitsua duk instrumentoa dominatzea eta instrumentuari ateratzea, daukana ateratzea.

A.— Eta punkiak...

K.— Punta batetik bestera joaten gaituk hemen. Bazeudek musiko batzuk ondo jotzearekin dabiltzanak beti, beti ikasten, kriston soloak egiten, baina idea aldeetik oso kaxkar, eta gero, gazte batzuk inolako garrantzirik ematen ez diotenak horri. Gero sartzen duk talde hori estudio batean eta ezin kanta dexente bat grabatu. Erdibidea bilatu behar diok, dakianarekin atera instrumentuari.

A.— Hori al da hik egindakoa? Kitarra hartu eta dale?

K.— Nik horrela ikasi diat. Urtetan. Gero aritu nauk solfeo ikasten, pianoarekin ere bai, jazz akordeak ikasten -oso inportanteak dituk soltura bat hartzeko, teknika-. Baina hire ideien zerbitzuari jarri behar duk gero ikasitako guziori. Bestela ez dik ezertarako balio birtuosismo horrek.

A.— Zeri erantzuten zioz bozari eman diozuen tratamendu horrek? Ez al da galtzen? **K.—** Hemen tradizio bat egon duk Beobidetik hasita ahotsa aurrenengo planoan jartzeko, beti altu,

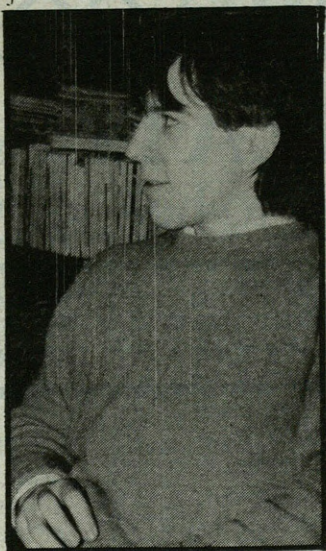
letrak garrantzia handikoak izan direlako etabar. Baina gaur beste modu batera egiten duk kanta bat. Beste era batera nahasten duk. Eta nahasterakoan plano hori uzten zioagu ahotsari instrumentuen artean. Ez diat uste galdu egiten denik.

A.— Baina esaten dena aditzeko askotan entzun behar duk.

K.— Bai, bai, bai. Horrelako lan bat ez duk egiten jendeak behin bakarrik entzun dezan.

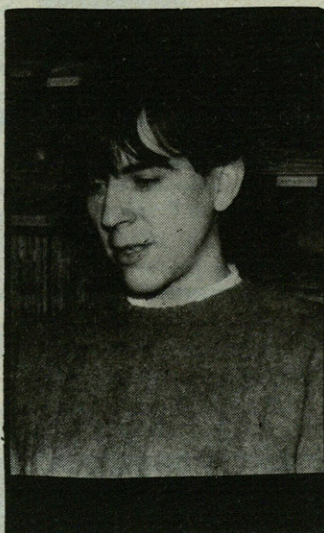
A.— Baina ez karpetan, ez inon atera dituzue letrak. Ez ditek garrantzirik?

K.— Egindakoan kitarra baten modura tratatu dizkiagu, ahotsa instrumentu bezala harturik, kanten pentagramarik ez duk agertzen karpetan, ez? Orduan, zergatik letrak? Ez diat uste garrantzia gutxiagorik dutenik. Musikak berez konkretatzen ez duen giro hori indartzeko sartu diagu, imajintxo bat emateko.

A.— Diskora itzuliz, lehen esan didak musika lasaia egin nahi huela, etxean entzuteko modukoa...

K.— Bai, B aldean bereziki. Hori egiterakoan gure helburua kontzeptuala huen, linea bat, giro bat eta estilo bat sortu, hasieratik bukaraino biltzen hauen giroa sortzea. Dena dela A aldean, hortik hasten baituk diskoa, gauza arinagoak eta sartu

genizkian, ez kontzesioak, baina bai gauza deigarriagoak, salgarriagoak. Ez daukak beste erremediorik. Diska produkto komertzial bat duk, eta beste bat ateratzeko saldu egin behar duk lehena.

A.— Eta musikoaren profesionaltasuna?

K.— Gaur egun Euskal Herrian txorrada bat iruditzen zaidak profesionalitatearen roilo hori. Artistak profesionala izan behar duela, ohetik jeiki eta hori egiteko. Horatik bizitzeko... Hori txorrada bat duk.

A.— Besterik ez ziaten ba esaten duela urte batzuk euskal kantari gehienek...

K.— Bere arrazoia dik horrek, jode, normala duk. Punta batetik bestera pasatzen haiz. Orduan por la jeta kantatzen huen, eta hortik beste puntara pasatzen haiz, guk hemendik bizi nahi diagu. Orduan, gauza duk horren inguruan hire bizitza egitea baina ez musika bakarrik eginez, eta kitto! Nork ordainduko dik hiri hilabetero soldata bat musika egin dezaan? De que! Salbuespen bat edo beste kenduta kristoren montajea egiten dutela etabar...

A.— Itoizek bezala, ez? Horrek ordea beste gauza bat ekarri dik, eta duk gaur egun ia ezin dela kantalarik antolatatu sarrerak oso garesti jarrita ez bada behintzat.

K.— Hori duk ba! Nere ustez

Euskal Herrian ez zegok hortik normaltasun batean bizi áhal izateko moduko egoerarik. Supermontajeak ezin dituk egin. Hemendik kanpo posibleak dituk, beste toki batzutan. Baina hemen ez. Hau toki txiki bat duk, ez zegok jenderik astero 5.000 jaialdi batean biltzeko... beraz, beste modu batera montatu behar duk hire bizitza. Ba, jaialdiak egin baina ez 200.000 pezeta kobratuz. Eta hortik bizitzekoan hori kobratu beharra daukak. Eta hori akats bat duk.

A.— Eta gaur egun ez zegok kantalarik herritan, eta Belodromoko Handikeriak nagusitzen dituk.

K.— Hori betikoa duk. Orain dela lau urte Inglaterran denak punki eta gaur hemen. Kopiatu egiten dituk egiturak. Eta hori oso peligr osoa duk gure egoeran. Bista gehiago izan behar dik artistak. Jaialdi supermonstruak guztiz negatiboak dituk, txorrada bat: gaizki entzuten duk, idoloak sortzen dituk, posterrak... Askoz ere hobea duk leku txikitik jotzea eta zirkulo asko egitea. Ez duk asko kobratuko baina gehiagotan joko duk.

A.— Eta musiko gehiago sortuko dituk horrela.

K.— Klaro. Eta entzuleak hobeto disfrutatzen dik, eta beste modu batera ulertzen dik musika. Gaurko modeloekin eragozpen handiak zeudek berriak ateratzeko. Ez ditek tokirik. Oso riji-doak dituk kontzertu handi horiek. Dena zegok prestatuta. Ez zeukatek berotasunik...

A.— Eszenario txikiak antolatatu behar beraz...

K.— Gure helburua hasiera batean hori duk. Gerorako ari gaituk ikuskizun handiago bat prestatu nahiean, baina orain gauza sinpleak egin nahi dizkiagu, toki txikitik eta jendea gertu dugula. Oso inportantea duk hori.

I.U.

GURUTZADA MORALAK

Zuzendaria eta gidoia: *Charles Mira. Argazkia:* *Javier Aguirresarobe. Musika:* *Enric Murillo. Girotzea:* *Alejandro Soler. Antzezleriak:* *Guillermo Montesinos. Joan Monleon, Empar Ferrer, Celia Zaragoza.*

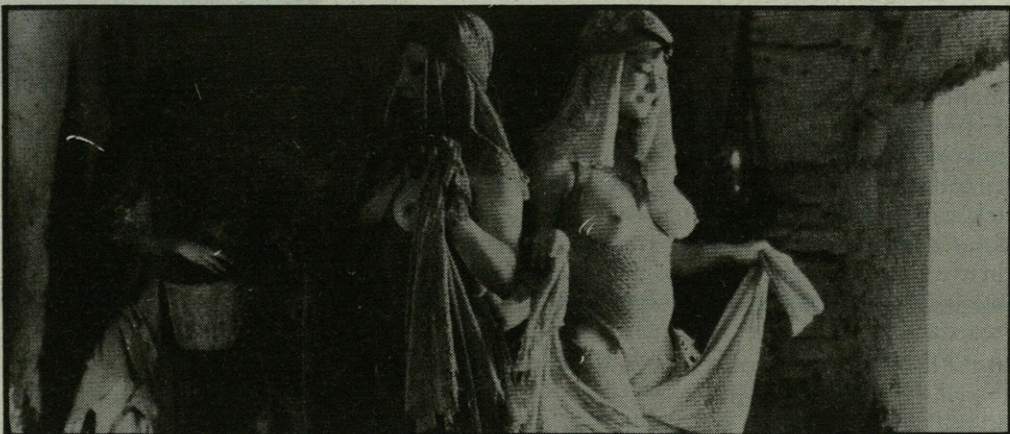
Mediterraneo aldeko herriak beti izan dute alaien fama. Carles Mirak bere lehen lana egin zuenean alaitasun hori jaso zuen. baina zoritxarrez berarentzat, eleiza eta eskubitarrak komiko eta gogor aritu ziren zuzendaria eta filmearen aurka. Bainan ez zuen horregatik umorea galdu eta hurrengo filmeak ardatz komiko berberetik zuzendu ziren. Oraingoa ordea ez da parregarria bakarrik, kilikarien sustraiak bereganatuz filme musikala egin du. Eskena musikalak oso desberdinak dira, kanta herrikoiak, arabeak eta hortarak ere bai. baina guztiak parregarriak dira.

Historia Erdi Aroan finkatzen da eta moroak eta kristauak dira pertsonaiak. Bi taldeen arteko kontraesanak oso nabariak dira: kristauak beren moral estuari jarraituz, ezjakinak dira eta beren gazteluak txerritoki bat dirudi. Moroek ordea gaztelu aberatsean bizi dira, jakintsuak dira eta bizitza, atsegin eta mota guztietako plazerrekin, baita haragikorenekin, iharduten saiatzen dira. Historia, «deabru» batzuk kristauen buruzagi den Mokorroñoko markesaren alaba lapurtzen dutenean hasten da. Hortik aurrera filmea etengabeko eskena parregarriez osatzen da amaieraino. Filmearen nahia ez da bakarrik parregaritea, kristautasunaren aurkako satira ere egiten du zinegileak. Bainan harrigarriena, kontuan hartzen bada filmea lagun artean egina dagoela, pelikularen kalitatea da. Eta eginkizun hone tan aipatu Aguirresarobe

eta Solerren lanak lortzen duen girotasuna ekialdeko ipuin baten parekoa da. Eta norbaitek Miraren beste filmeak ikusi baldin baditu

hemen aurkituko ditu betiko antzezleriak, izenekoan parekoak ala hobeak direla adieraziz. Ez da ahaztu behar filmea Balentziarra de-

la, eta ohinarritzko kopian antzezleriak katalanez ere mintzatzen direla «euskal» zinea bere aurrerapausoak ematen ari denean.

HOBEAGOA EZ IZATEA

«to be or not to be». «soy o no soy».

Nazioa: *EEBB. Zuzendaria:* *Alan Johnson. Gidoia:* *Thomas Meehan eta Ronny Graham. Musika:* *John Morris. Produkzioa:* *Mel Brooks. Antzezleriak:* *Mel Brooks, Anne Bancroft, Tin Matheson, Charles Durning eta Jose Ferrer.*

Asko igaro da Mel Brooksek «El joyen Frankenstein» egin zuenetik eta harrezkero beherantz joan dela esan genezake. Aurreko filmea beste hamar edo hamabi filmeren kopia zen eta noski «La loca historia del mundo» nahaŕte borras te hartatik ez zen ezer onik irten. Oraingoa filme bakar bat hartu du eredutzat, eta norbaitek Ernst Lubistch filmea aurretik ez baldin badauka ikusia, hau zoragarria irudituko zaio. Noski kontuan hartzen badugu orain dela berrogei urte

egindako filmea zinearen historiako onenetakoa dela eta Mel Brooksen lana planoz kopiatzea izan dela ez zaigu hain ona irudituko. Bi aldaketa egin ditu bakarrik: bat filmea koloretan dela eta bestea pertsonai homosexual bat sartu duela. Hortik kanpo antzezleriak kontuan hartzen ez baditugu filmea «berdina» da, bainan «SER O NO SER» ikusi dutenak hobe ez joan zinera, konparazioak mingarriak, eta kasu honetan antzezleri zaharrak hobeak dira.

aldizkariak

ORAINGOAN DOBLEA SUSA ALDIZKARIA. LABEAN DAGO JADA.— Aspaldian nahiko isilik dabilen aldizkaria da SUSA. Editorial lanetan murgildurik daudenetik aldizkariarena ahaztuta zeukaten susmoa zabaldu zen beraien jarraitzaile porrokatuen artean. Azaroko SUSA-9 hartatik hilabete dezentente pasatu dela eta beraien gana joz gero, taldeko partaide batzuk ziurtatu digute badaukatela hurrengo labean, martxoaren erdialdean argitaratzekotan. Ale honen bereizgarri nabarmenena bikoitza edo doblea izatearena dela jakinarazi digute, hau da, hamar-hamaika zenbakiak elkarrekin joango direla. Horretaz aparte harpidetza kanpaina serio bati heldu nahi izatearen asmoa komunikatu ziguten. Ea ba denbora gehiegi pasa gabe Susakoen entrega berria eskuartearen izateko aukera dugun.

musika

AZKENEZ ZARAMA BERE LP.a GRABATZEN.— Santurtzikotalde grabaketa estudiotan sartu dela dagoeneko ez da berri berriegia, dena dela zenbait xehetasun eman ahal da honi buruz. Adibidez, grabaketa Bilboko «Panpot» estudiotan ari dira burutzen, eta lerro hauek idazteko orduan bi aste t'erdidaramate jo eta ke. Ez da gauza ziurra, baina bai ziuraskikoa, Discos Suicidasen, beraien betiko zigiluan aterako dutela lehen elepe hau. Elepearen izena «Indarrez» izango da eta jadanik ezagunak diren zenbait kanta sartuko dituzte: Ezkerralde, Gasteizko Gaua, Zaramaren erdian (azken bi hauek beren singlean zeuden). Dena dela «Nahiko» kanta ez omen dute sartuko. Guzti honetan interesgarria izan daiteke bideo-musikal bat egitearen ideia aipatzea.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

poesia

EUSKAL POESIA MODERNOA KATALOGO NIAKO «REDUCCIONS» ALDIZKARIAN.— Euskal Poesia modernoari dedikatutako ale monografiko bat aterako du laister Katalonian, Bartzelonan (enfin, betikoa), «reduccions» literatur hiru-hilabetekariak. Hori egiteko mandatua Jon Kortazari pasa diote, gure artean bere nobela eta literatur kritikengandik ezaguna duguna. «reduccions» aldizkaria poesiaz arduratzen da gehienbat, poesia aldizkaria dela dio azalean, eta literatura unibertsalean ezaguntsuen diren poemak argitaratzen ditu hizkuntza jatorrizkoan eta katalanerazko itzulpenean: Noruegako poemak, Ingalaterrakoak, EEBB-takoak...eta Euskal Herrikoak ere laister. Kortazar prestatzen ari den bilduman Miranderen poemetatik hasi eta Sarrionandiak argitaratutakoen bitarte horretan dauden poeten antologia agertuko da: Aresti, M. eta A. Lasa, Gandiaga, Lekunona, Artze, Lete...K. Izagirre eta B. Atxaga. Hauen poemaz gain girotze lan bat ere prestatzen ari omen da.

liburuak

JOSEBA SARRIONANDIAREN «NARRAZIOAK» AGORTUA.— Abenduren 8an hasi zen iazko Durangoko Azoka. Salmenta mugimendu zen. Fetxa horietara ohiturik daude editoreak, eta, ondorioz irakurleak ere. Bertan ahorrotxoak xahutu eta hurrengo urterarterako kargamentu literarioarekin ateratzen gara. Editorialêk ere hor botatzen dituzte urte gutzian zehar prestatu dituzten primiziak.

Joseba Sarrionandiaren 'Narrazioak' izan zen azoka horretan gehien saldu zen liburua, rekord polita hautsi zuen, zazpirehun ale saldu ziren eta. Orain jakin dugu, ELKAREk argitaratutako Sarrionandiaren liburuko lehen edizioa jadanik agortu dela; beraz, 3.000 ale saldu dira hiru hilabete eskasian. Horrelako datu batek zorionaren tentaziora bagaramatza ere, zorionak ematea gauza hutsala dela somatzen dugu. Laster etorriko den bireddizio horren zain egon

antzerkia

FLORIDA ANTZOKIAN, ANTZESTEA LIBRE.— Eusko Jaurlaritzako Kultur Kontseilartzak eta Gasteizko Florida antzokiaren jabeen artean zinatutako komenio baten bitartez dohain antzestu ahal izango da Gasteizko antzoki horretan. Hau da, Apirilatik hasi eta 100 egunetan, antzerki obraren bat antzestea posible izango zaizu Florida antzokian, lokalaren alokairurik ordaindu gabe eta takilera eta akomodadore eta argia etabarrak ere ordaindu gabe. Gutxi ez balitz bezala sarrreratan ateratako diru gutzia antzerki taldearentzat izango da. Ez dakiguna zera da: 100 egun horiek 100 antzerki emanaldi esan nahi duten hala urtearen hirutik bata. Dena dela argituko da.

Euskal Herriko Antzerki Taldeen IV. Erakusketa (I)

LEBREL BLANCO eta LA TARIMA

Minimoekin jokatzeko ari gara antzerki arazoetan. Minimoak, goragorako jokatzeko datuak eta perspektibak daudenean. Antzerkiaren azpiegitura jota dago «Antzerki» hori egonik ere: antzerki talde profesionalen Koordinakundearen protestak hori daude, Biltzarrearen esfortzuak superbizitzera apuntatzen duten bitartean. Minimoak, beste edozein motako eztabaida eta burutzatutarako bideak itxiz.

Bilbon udaletxeak taldeentzat areto bat dohain uztekoan dago, Donostian, kulturaren kapitelean, udaletxearen Labaien bera (ETB eta Antzerkiaren azitia) egonik ere ez dago ezer. Banku batek

eratu du laugarren aldiz erakusketa bat, eta jendearen erantzunak guztiok utzi gaitu txunditurik. Jendeak zerbait bilatzen du antzerkian, eta antzerkiak zerbait eman diezaioke; baina, beti, zineak eta beste edozerekin ematen ez diona izan behar du.

Gaurkoan erakusketa horretan ikusitako bi talderen kritika dakarzkigu. Hurrengoan beste bi. Moskorraldi berri bat arte itxaron beharko dugu bitartean zerbait egiten ez badugu.

Mikel ANTZA

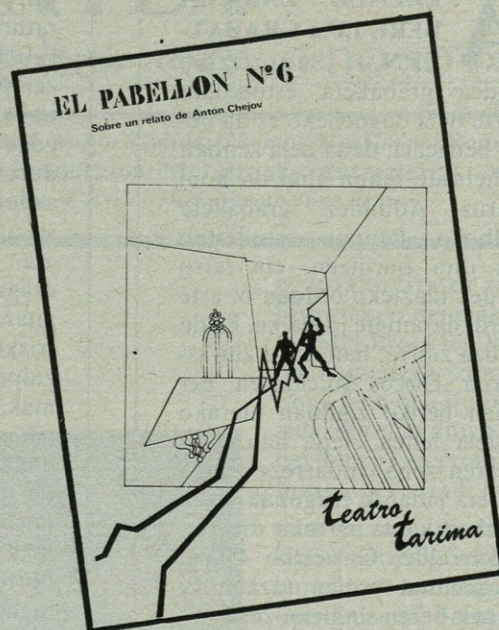
Eneko OLASAGASTI

Teatro TARIMA: Eszenarioa eroetxe bihurtzen denean

Anton Chejov errusiar antzerkigilea XIX. mendeko bukaeran bizi izan zen, bere antzerkiak hasera batetan arrakastarik ez lortzea interpretatzeko era berri bat eskatzen zuelako zen, zentzu horretan Stanislavsky topatzeak ekarri zuen Chejoven antzerkien ospea; 1898.ean «Antxeta»ren arrakasta eta gero, «Osaba Venia», «Hiru Aizpak», etabar etorri ziren. Chejoven antzerkigintzaz gain, garrantzitsua da bere narrazioa, eta hain zuzen, Teatro Tarimako bere ipui bat hautatu dute eszenara adaptatzeko, horrela diote

beraiek: «La fuerza emocional y la capacidad de síntesis de este relato nos animó a convertirlo en una obra de teatro». Chejoven leloen artean aipagarri dira, alde batetik medikuekin zeukan fiazioa, bera medikuntza ikasle izanik, hauen frustrazioak beti ageri dira obra guztietan nolabait; bestalde iraultza aurreko errusiar gizartearen dekadentzia. TARIMAK aukeratutako «El pabellón n. 6» ipuian lehen obsesioa peto-petoan ageri da, eroetxeko giro dejenaturatuak gizarte baten dekadentziari buruzko burutazioak egiteko aukera emanez egileari.

Medikuen etika eza agerian uzten duen ipui hau eszenara eramatean; zuzen-

dariaren lana benetan aipagarria da, teatro narratuak izan ditzazkeen arrisku guztiak alde batera utziz ikuslea inplikatur orijinaltasun eta ingenio handia erakutsi du.

Eszenak bata bestearen atzetik doaz erritmo bizian, horretan antzeleen lana txalagarria izanik, eta nahiz eta antzerkiaren barne-trikimailuak bistan geratu, ez da eszenarioan gertatzen denaren tentsioa galtzen.

Eszenografia, aditzera eman dudanez, oso ongi profitatua dago, bai amets kutsua itsasten zaionean obrari, baita eroetxetako giro beldurgarria sortzeko unean, elementu urriak erabiliarren. Horretan argi-musikaren arteko konpenetrazioa eszenen goi-mailak eta une maitagarriak azpimarratzen trebeki erabilia dago.

Beraz, TARIMAKoek oinarri on bat zeukaten obra itxuroso bat lortzeko, eta aktuazio mailak ez du kalidadea gutxitu. Lan aipagarri batzuren artean, bazeuden beste batzuek zutenak, baina dena dela antzezle guztiek azaltzen zuten preparazioa gorputz espresioaren arloan eta interpretazioan, ez ziren bilutsik agertu eszenatokian. Mujik eroaren rola jokatzeko kasu baterako, edota Nikitarena jokatzeko zuena. Eromena espektakulo bihurtu nahi izan dute TARIMAKoek, eta nolabait transmititzen zitzaion ikuslegoari indar hori, arrisku hori, ero-

menarena. Agian hor legoke zalantza bakarra, aktuazio batzuren sinesgarritasuna eromenaren faktore horrek salba zezakeen, edo keinuak lagundu aktuazio gainbehera zihoanean.

TARIMAKoek lortu dute Chejoven ipui bat oinarritzat hartuz espektakulo bizi eta interesgarri bat burutzea, publikoarekin elkarrizketa bat lortuz narratzialearen bidez (atseden unean egindako demostrazioa izan zen beraien umorea eta eszenario konzientziaren lekuko). Adaptazioaren zentzu osoa eman dute, beste baten lanatik ikusleari gauza oso propioa eskeiniaz. ●

gaizki egina. Berririo dator kit Oscar Wilde burura. Eta edertasuna. Bai Oscar Wilderen testoek poesia dute, edertasuna. Baina hau ez da inolaz ere kontzeptu erreza, autoreak proposatzen duen edertasuna ezin da bentilatu ideia honen inguruan sortutako topikoekin, eta gauza eder bat egin nahiean azalean geratzen da. Eta bitartean pentsatzen nuen Salome zela Wilderen obrarik ederrena.

Hiru pertsonai dira nagusi obra honetan: lokanaan, Salome eta bere aita: Herodes. Azken hau da pixka bat salbatzen duguna, baina konparaketaren bidez. Iokanaan obra idatzian eszenara azaltzen ez den pertsonaia dugu; honetan, eszenarioan jarri digute pertsonaiak duen grazi erdia kenduaz, gero kulunpio batean jarri digute zintzilik, eta obra osoa orroaka pasako du, ridikulua. Salomeren papera jokatzeko duenak grazi guztia kendu zion, lan txar eta aspergarri bat eginaz, era honetara jarrera apur bat hartzen duen pertsonaia Aitarena, baina honek ere Testoak dituen irudi eta sujerentzi guztiak botatzen ditu, edo hobe esan, gaineratik pasatzen da.

Dantza bat dago, ospetsua bera, zeinetan Salomek aitarantz dantza egiten duen. Bueno ba hau ere lurretik, eta oso zuzen esanaz lurretik izan zen, Salome zinbuluka bere laguntzailerak atake epileptiko bat jasaten zuen bitartean. Lotsagarria benetan. Konparsa guztiak maskara erraldoi batzuekin jantzirik dendaren zapiarekin estrapuz egingo dute kieto parau ez dauden bitartean.

Eta horrela jarraituko ginateke zerrenda areagotuz, baina ez du pena merezi. Finean, obra oso eder bat, guztiz alperrik galdu zuten El Lebrek-ekoek, alperrik galdu baino, izorratu. ●

EL LEBREL

OSCAR WILDE IRAINDUZ

Jendea teatrorra joatea edo ez joatea ezin dugu ikusi jende horren gustoaren arabera, ze egunero bete zen antzokia zerikusi handirik ez zuela zein zen eszenatzen zen obra, beste mila arrazoren arabera baizik, prezioen merketasuna, gertakizunaren kondizioa, edota larunbat arratsalde iluna betetzeko aukera Salome bezalako klasiko bat ikusteko aukera.

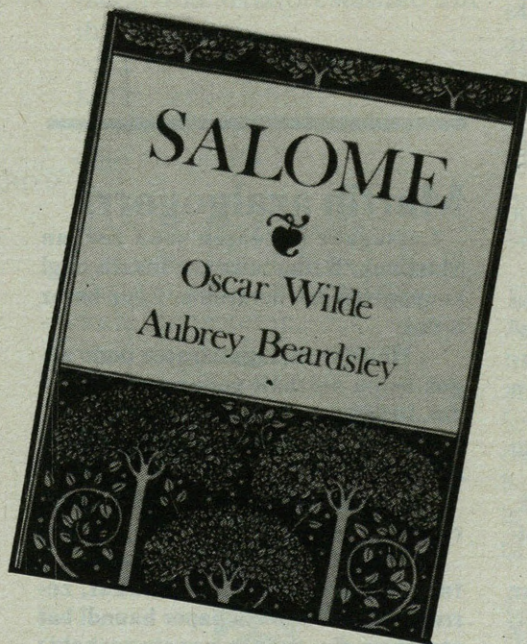
El Lebrek Blanco ez da talde ezezagun bat, badu historia bere atzetik, horregatik zenbait gauza zailago barkatzen ditugu. Gusto txarra utzi zigun. Egia esan ez dakit nondik hasi baina burura dator kit gelditu gabe Oscar Wilden izena, eta bere testo ikarragarri bat, Salometaz ari naiz noski. Ikusi ezin izan genuen obra.

Teloia igotzerakoan ikusten denak urrutitatu eramaten zaitu, giro bero bat adierazi nahi da, eta lehen inpresioa ondo lortua dago. Zapi txuriz egindako denda bat erdian, kojina ertzetan, eta

kolore oso biziko argiak, urdin, berde, arrosa biziak. Eta ikusitakoa lehen momentuan ez da azken eszenariarino aldatuko. Une batean lorpen bat dirudiena, enbazo bihurtuko da mogimendurako, kojina ohearen papera, lo egitekoa, eta ar-

giak neketsuak, fokoak piztu eta itzaltzen direla ez dakit nork nahi duenean, gertatzen dira.

Obrak dituen sujerentzi guztien gaineratik pasatzen da, eszenak soluzionatu bat bestearen atzetik, eta hau

JO... ADARRA

Martziano liberalak

Martziano bikote bat mundutarren bizimodu eta ohiturak ezagutzeko irrikaz zebilen, eta egun batez Lurrera inguraturik Frantziako ferma edo baserri batean jaitsi ziren. Ilunabarra izaki eta lo egiteko lekua han bertan eskatzea pentsatu zuten.

Atea jo eta hor ateratzen zaie bikote gazte bat.

— Gabon, hemen etorri gara Martetik eta jakin nahi genuen ea lotarako lekurik ba ote duzuen...

— Nola ez, ba! Hau da suertea, Marteko jendea ezagutu ahal izatea!

Sartu dira eta jakinminez beterik dabilta martzianoak.

— Eta zuek liberalak al zarete?

— Bai horixe. Edozein berrikuntzatarako zabalik gaude beti.

— Orduan maitasun askea eta bikoite aldaketa onartu dituzue?

— Noski ba. Fenomeno! Hau da suertea, Marteko jendea larrutan probatu ahal izatea!

Elkarren artean nahastu dira eta badoa emakumea martziano arrarekin. Erropak erantzi eta... martzianoaren hankartekoa haria bezain mehea.

— Jesus, baina zer egin behar dugu horrekin?

— Ikusiko duzu —dio martzianoak, eta ezkerreko belarria bihurrituz pottoa ere luzatzen zaio.

— Et, et, et! Hainbestearinokoa ere ez — eta belarriarekin nahi hainako luzera ematen dio martzianoak. Gero eskuineko belarria bihurritu eta beste hori loditu.

Hurrengo goizean jaiki eta elkar aurkitzen dute senar emazteek.

— Zer moduz pasa duzu gaua?

— Bo! Kristorena. Martziano horrek dauka abilidadea.

— Jo, ba ni emearekin pattal samar. Gau osoan belarritik tiraka aritu zait.

Gorila-txakurra

Industrial bilbotar haren betiko ametsa izan zen Afrikako safari batean parte hartzea. Uda batez izan zuen prezio egokian safari batera joateko aukera, eta han joan zen Zaire aldera.

Erreserba batera sartu da eta beltz haundi bat kausitzen du, haundia bezain itsusia.

— Egun on, lehoi batzuk harrapatu nahi nituzke, eta horretarako baimena behar denez...

— Ai... berandu zatoz ba. Aurtengo lehoi kupoa harrapatu da eta ezin da gehiago.

— Jirafaren bat orduan.

— Ez, ez, jirafa zenbakia ere agortua dago. Eta rinozeronterik ere ezin duzu. Egia esan, gorilak dira akabatu ditazkezun bakarrak.

Gorila-ehizak ere bere abentura izan dezakeela eta konformatu da gure bilbotarra. Erosten du gorilak hiltzeko baimena eta beltz haundi hura bera hartzen du gidatzat.

— Nik esango dizut ze materiale dugun beharrezko. Soka bat, trabuko hau eta gorila-zakur bat hartuko ditugu —eta txakur kaxkar-kaxkar bat erakusten dio, hortz txiki eta zorrotz batzuk dituen.

— Nik erbi-zakurrak eta arratoi-zakurrak ezagutzen nituen baina gorila-zakur bat...

— Oso ona da gero! Begira, ni zuhaitz batera igoko naiz, soka hartu eta beste zuhaitz batera botako dut. Sokaz zuhaitza astindu eta gorila erortzen denean txakurrak barrabiletatik koska egingo dio. Sistemarik onena da.

— Eta trabukoa? Zertarako da orduan trabukoa?

— Zuhaitza astintzean gorila erortzeko partez neu erortzen banaiz zakurrari tiratzeko!

Martin azalgogorra

Lotsagabe izatearen sona zeukan Martinek. Baina hala ere Inazio ongi konpontzen zen berarekin. Egun batez ordea:

— Hi, Martin, lagun izatea ondo zegoek baina noizbait gogoratu beharko duk 10.000 pezeta zor dizkidaala.

— Bai, motell, bazekiat, ez niagok ahaztua.

— Eta? Ez al duk bueltatzeko asmorik ala?

— Hago lasai, gizona, ez hadila esutu. Begira, hementxe haukat, zerrrenda honetan —eta paper haundi bat ateratzen dio, dena izenez eta zenbakiz betea—. Ikusten? Hementxe hago: + Inazio: 10.000 —.

— Baina jende pila bat zegok eta...

— Har ezak lasai, motell, iritsiko zaik!

— Hi baina erditik behera niagok...!

— Beno, hi. Ez hadi hainbeste kexatu, bestela zerrrendatik borratuko haut eta!

IHAUTERIETAN DISFRAZERIK BAI ALA EZ?

Rufino IRAOLA

1. Ihauteritako festa iadanik urruti ezta, ispiluari joan natzaio, aholkuak eska; disfraz baten galdezka pozez ez nago gainezka; bat kendu eta jarri bai dizkit aurrean bi kezka.

2. Kontatu diot ametsa eskatuz bere babesa; esaten nion: «auzi honetan zu zaitut jueza»; horren errukirik eza! eta erantzun traketsa: «dudana baino hobeagoa ez dela erreza»

3. «Burua erdi zuria eta muturra gorria; beste guztiek ere ederrez antzeko neurria; sudur eta belarria; tripa haundiko gerria; Baina!. Zergatik eskatzen duzu disfraz berria?»

4. Nik nola ez zu gorrota! utzi bai nauzu lur jota; sekula ez dit inork holako piroporik bota; zer daukazu nire kontra hain itsusi ez nago-ta? Harrokeria ikusten dizut burura igota.

5. «Disfraz bat izan naiak egin bagaitu etsaiak, honez aurrera ez datozkigu ibili lasaiak. Jakinik dauden garaiak, modu hoberik esaiak: gasturik gabe pasatutzeko ihauteri-jaiak».

6. Disfrazek behar ditu gutxienez bi meritu: haundi direnak txikitu eta txokiak haunditu. Horra auzia garbitu, nahi duenak aditu. Niri berdin zait ezinbestean zatarrak polittu.

7. «Erantzunik bizkorrena dezakedan azkarrena; egiak garbi esan beharra daukat okerrera. Disimulatzen errena, ez da gauza jatorrena, jantzi behar da egunarekin ongi datorrena».

8. Nauka amorrarazita, adarra jotzen dabil-ta; bakar-bakarrik prestatuko dut ihauteri zita: sonbrailu ta pajarita, korbata edo lebita; egunarekin ongi datorren disfraz polita.

9. «Arrazoiak arranetan!; har dezazula arretan, farre ederrak izango dira kale baztarretan, bazoaz planta horretan urre eta zilarretan, gera zindezke ihauteriei betiko zorretan».

14. Estaliko dut burua ta ezpainetan purua, sekula ez dut erretzen eta disfraz segurua, miatzeko ingurua, etsai edo aingerua; bat edo bati jarriko diot betiko zerua!

10. Inoren bizimoduan zabilta sartu asmuan, hobe zenuke nire ondotik urrutira juan; ertengo zara galduan ta esanaren damuan, ormaren kontra jota apurtzen zaitudan orduan.

11. «Lagunak ginen berritan, amaitu dugu erritan, egiak mina ematen bait du bizitzan, sarritan; mudantzaren egarritan seinale duzu begitan, baina norbera ez onartzeak galtzen du erditan»

12. Amai dezagun bilera hau ez baita ibilera; zure ondora ez naiz etorri leku humilera; oso toki jakinera, bihotzaren hurbilera, lau kutxilkada eman dizadu ta daukat minbera.

13. Airean dago auzia, polit ala itsusia, baina seguru nolabaiteko karnabal jantzia, sarde eta burrunztzia, piztuko dut su guzia, ispiluari, agertzen bada, aze igurtzia!

asteburu honetan bada zereginik

Ihauteriak Euskal Herri osoan

Ez gara hasiko banan bana eta herriz herri ihauterien berri ematen. Alperrikakoa litzateke, herri gehienetara hedatu baita ihauterien festa hau. Dagoeneko jakingo du irakurle bakoitzak non zer aurkitu nahi duen.

Esatebatera, ihauteri urbanoak nahi dituenak Bilbo edo Donostiara zuzendu beharko ditu bere zapatak. Bada diferentziarik bata eta bestearen artean. Bilbokoak askoz ere partizipatiboagoak izaten dira. Aurten gainera espektazio handia sortu dute, ze. guztion oroitzapenean dagoen bezala. Festa Nagusirik gabe gelditu ziren iaz Bilbon uholdeek festak itota.

Donostian berriz ezaguna da CATEk antolatzen dituen gauza denak «begiratzeko» izaten direla. Jendea erruz baina giroa zerorrek sortu behar.

Ez dizute ezer laguntzen.

Gauza hain masiboak nahi ez dituenarentzat, eta jende gutxiagoren artean agian giro hobeagoa aurkitu, hor daude Azpeitian eta Tolosan ere beste ihaute festa pila. Tolosa-koak gomendatuko genizkizueke ezagutuko ez bazenituzte.

Automobilean ez aspertzeko kanta ezazue «Artillero»:

«Artillero dale fuego
ezkontzen zaigula pastelero.
Eta zeñekin? eta norekin?
Orpo zikiñaren alabakin».

«Orpo zikin, gona luze
atzeko-aldeko errejidore.
Jotzen zioten tarrapatatan,
zergatik neskak zatarra zan».

«Orpo zikin, gona luze
kaleko loiaren errejidore.
Deitzen zioten zarran zan zan
zergatik neskak zatarra zan».

antzerkia

**Larunbatez Arbo-
din.**— Donapaleu alboan, antzerkia ikusteko aukera polita izango da. Amikuzeko ikastolak eratu du emanaldi hau Irisarriko Antzez Taldearekin. Talde hau eskeintzen ari den antzezlanak «Manex Azeri» duzue, eta emanaldia gaueko 9tan programaturik dago.

dantzaldia

**Dantzaldi bikaina
Uztaritzeko herrian.**— Hilaren 3an goza ahal izango da, hain zuzen «Oskorri» taldea izango da bertan gaueko 9tatik aurrera gaua girotzen, talde alaia eta umoretsua bait dugu «Oskorri» eta bere musika freskoaren konpasera larunbat gaua pasatzea ez da gauza txarra izango.

Larunbatean bertsolari eta trikitilari saioa Antzuolan

Jaialdi bikaina antolatuta dute Antzuolan larunbata 3 honetako afa-londorako, 10.30tan eta Guraso elkartearen aretoan. Amuritz, Sebastian Lizaso, Egileor, Mendizabal eta Garmendia bertsolariak Kaxeta izango dutelarik gai jartzaile. Ondoren, edo hasieran, edota tartetan Sahatzeta eta Berastegi trikitilariak alaituko dute festa.

Baina ez da jaialdi hau Antzuolan topatu ahal duzun gauza bakarra. Arratsaldetik bazoaz Zazpigarren Eskualdeko Mus Txapelketaren Finalak izango dituzu arratsaldeko lau terditan Antzuolako Pilota lekuan. Antzuolako DY Aren delegazioak antolatutako ekintza. Zazpiretan sari banaketa izango da aurrengo 16 bikoteentzat.

musika

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa Azpeitian.

Azpeitiako Udalak eraturik eta Eusko Jaurlaritzako kultur eta hezkuntza sailaren babesean kontzertu bat eskeiniko du Euskadiko Orkestra Sinfonikoak Peter Schwarzenzuzendaritzapean. Larunbatean izango da kontzertua arratseko zortzi terditan hasita So-reasuko Sebastian Donearen eliza nagusian. Orkestak J. C. Arriaga eta Ludwig Van Beethovenen piezak eskeiniko ditu.

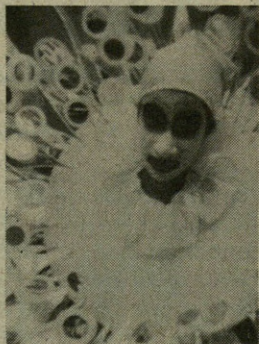
maxkarada

Barkoxtarrek prestatutako maxkarada.

Ez gara gu izango Maxkarada. aurtengo maxkarada zoragarri horren berri emateaz nekatuko garenak. Beraiek ere hor dabilta jo eta ke. astetik atera herriak korrituz. Igande honetako txanda Pagolako herriari tokatu zaio: oraindik antzerki kide hau aurtan ikustatzeko aukera izan ez duenak. horra hor beste aukera! Pagolako arratsaldeko 4retan hasiko da. bazkalondoan. Plan polita!

Ihauteritan ere korrika!

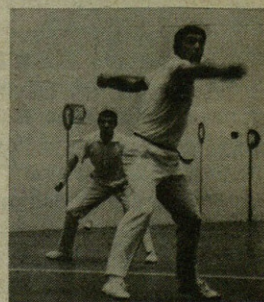
Krossa izango dute azpeitiarrek eta bertaratu nahi duten guztiek Igandean Azpeitian. IV. Marathoi Txikia da. hau da. Marathoi haundia baino txikiagoa. 13 urtetik gorakoentzat 21 km. izango dira korritu beharrekoak. 13tik beherakoentzat berriz. kilometro gutxiago normala denez. 11. Ez da gutxi. Ez, ez da gutxi izango bezperako aje posibilitateak kontuan hartuz. Korrika egiteko gogorik ez duenak ikuskitun polita izango du lagunak. ezagunak eta baita ezezagunak ere animatzen. Bederatzi terdietan

hasiko da. eta dena dela. bederatzitan azpeitiarrak esnatzeko txistularien banda hortik ibiliko denez. ez da goizegi delaren aitzakirako aukerarik egongo.

Pelota Anoetako frontoian eta ETBn

Ostiral gauez pelota jaialdi polit bat ospatuko da Gipuzkoako Federazioaren alde Anoetako pilotalekuan. Hamar terditan hasiko da jaialdia. eta bertatik bigarren partidua azpimarratu behar da. hau da. Bergara II.ak eta Gorostizak. Bengoetxea III.a eta Martirikorenaren kontra jokatu-ko dutena. Hirugarren partidua ere ez da gaizki izango Oreja III.ak eta Tolosak. Beristain eta Galarra III.ari egingo diote aurre. Horra hor Gipuzkoako Federazioaren aldeko jaialdi horretara hurbiltzerakoan topa dezakezuen. Bestalde. etxetik mugitu gabe ere. izango da pelota partidori-
kusteko auke-

ra. Botoia sakatu eta ETBk larunbatean Ortuellatik zuzenean emango duen partidua ikusi ahal izango duzue. V.R.A.U.N. barruan zaletuen arteko partidua izango da Gipuzkoak eta Bizkaiak elkarren aurka ospatuko dutena. Hirurak laurden gutxiagotan hastekoa da eta konexio arazorik ez egonez gero ribalidadeko partidua ikusiko duzue.

NAZIONALISTA ESPAINOLAK

Benegas autodeterminazioaren aldeko pankarta baten atzean ikusitako garaiak ez dira aspaldikoak. Gure herriak azkenengo urteetan daraman abiaduran, urteak aise igarotzen badira ere, oraindik ez dira ordutik zortzi urte pasa. Oroimen horrek oraindik sortuko dion amorrua bere azal gogorak bakarrik gorde dezake. Baina azal gogorra eta zurikeria sobera dituela aspaldi frogatu digu.

Garai haietatik Danborenearen nazionalismoaren aurkako (euskal nazionalismoaren aurkakoa noski) liburrura, zortzi urte eskas, ez du euria alferrik egin.

Harrez geroztik PSOEek bere jarrerak Espainiako botereenganako menpekotasun gero eta estuagotara lotu ditu.

Nafarroari buruzko bere jarrera aldatzearekin batera, orduko aukera erabeak gogortuz joan dira. Autodeterminazioa konstituzioa erditzearekin ahaztu zitzaion, eta geroztik Espainia mailako politikaren menpe, espainol nazionalismoaren ikurra bereganatzen saiatu dira eta, lan bikaina egiten ari direnik ezin uka.

Felipe Gonzalezek lehendakaritza lortu eta, amerikanoek beren lorpenari buruz zer pentsatzea nahi zuen, galdetu ziotenean botatakoak: «que unos jóvenes nacionalistas han llegado al poder», ez ziren txiripaz boteak izan. Geroztik nazionalismo hori bihurtu da bere nortasunaren ezaugarri garrantzitsuen. Ezin zitekeen besterik gerta Euskal Herrian beste indar espainolistak (C.D) duen ahultasuna ikusiz gero.

Ildo horretatik aztertu beharko genituzke igaro berri diren hauteskundearen inguruan gertatutakoak. Nabarmena gertatu da estatu espainol guziko komunikabideek

L. BASTIDA

PSOEren alde egin duten ahalegina. Bai hauteskunde aurretik eta bai ondoren ere. Ez zituzten nonbait itxaropen handiak, eta hain garrantzitsu ziren hauteskundeak indarrez eraso dituzte. Baina komunikabideak giroa lantzen saiatu badira ere egoera beste gertaera batzuk aldatu dute.

GAL sigla estrainoak hauteskundeak baino bi edo hiru hilabete lehenago sortzen dira. Harrez gero, beren historia motzean, jaio berritan inork ezin erakus dezakeen efikazia agertu dute. Ezker eskubi, denok, sentidu be-

rean zuzendu dituzte begiak. Estatu espainoleko indar faktikoen tresneriara. Azken urteotan prest eta zain egon diren indarretara. ZEN plana aurkeztu ondoren gerrara igaro dira. Orduan PSOEek: «Txiki Benegas Lenendakari por la Paz». Espainol nazionalismo osoak Euskal Herriaren gain jaurtiki ditu bere tresneria guztiak.

Jasan ezinezkoa, benetan gusmoak zioten eran, hauteskunde berretatik PNVk gehiengo absolutoa lortu. Herri Batasunaren igoera nabarmen bat, eta espainol nazionalismoaren deskalabroa. Euskal Herria jadanik galdua legoke haientzat. Egoera horretan, nola uko egin berehala kaleratuko litzatekeen negoziaketaren beharrari?

Ez da garaiz argituko Enrique Casas-en heriotzaren atzetik gordetzen den misterioa.

Beste herri, garai, egoeratan gertatutako probokazioekin konparatzea ez da harritzekoa jadanik azken garai hauetan Euskal Herri honetan indar faktikoen informazio zerbitzuen eskua ikusten dutenentzat. Zuzenean edo erabil errazak diren taldeen bitartez, azken kolpearekin hauteskundearen giroa zeharo aldatuz gero, batetik espainol nazionalismoari azken bultza da emanez, ezker abertzaleari oztopoak jarritz, eta bestetik, garai luze batetarako negoziazio bideak itxiz.

Hala balitz, ez zituztekeen helburuen lehen helburuak nahi adinako neurrian lortuko, nazionalismo espainolaren boza zentsorearen 22an gelditurik, historia guzian izan dituzten erresultaturik txarrenak lorturik. Baina tamalez bigarrenak oraingoz erabat lortu dituztela dirudi. Botoen norabidea aldatuz, batetik, eta negoziaketa posible batetarako giro aldrebesa sortuz bestetik.

Aste batzuren ondoren, Unairen xake jokaldiak eta aitonarekiko hizketaldiak areagotu direnean, Ladix Gurutx «maitea» agertzen da ganbaran Unai ezustean harrapatuz.

Airea bien artean izoztuko dela dirudi....

Norekin ari zinen hizketan?

Inorekin ez!

Ladixek susmo txar bat badu, eta nahiz eta Unairekin «ongi» konpontzeko asmotan igo den, haurraren jokaerak asmoak putzura daramatza.

Amak ba al daki hemen zaudela?

Bai

Hori gezurra da!

Ladixen eskua indartsu erori da Unairen masailean

Zaplastekoak Unai minduta eta arraro uzten du, zeozer pasatzen zaio. Mutikoa goxatu behar du Ladixek.

Jokatuko al dugu xake jokalditxo bat, e?

Bai, baina gure biziak jokatuz.

Ladix harriturik dago mutikoaren heldutasunaz, baina grazia ere egiten dio susmoa alde batera utziz.

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure

Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GUIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA